

***“Että sitä oikeesti vietäis sitä taiteen perusopetusta
sinne syrjäkylille että mä uskon et se on ollu
tän hankkeen päätavote.”***

Taiteen perusopetuksen rehtorien ja opettajien kokemuksia
Ihan taiteessa -hankkeesta

Pro gradu -tutkielma

Hanna-Kaisa Hyppönen &

Sonja Ripatti

Taiteiden tiedekunta/

Kuvataidekasvatus

Tuula Vanhatapio/Elina Härkönen

Kevät 2018

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: ***“Että sitä oikeesti vietäis sitä taiteen perusopetusta sinne syrjäkylille että mä uskon et se on ollu tän hankkeen päätavote.”*** Taiteen perusopetuksen rehtorien ja opettajien kokemuksia Ihan taiteessa -hankkeesta

Tekijät: Hanna-Kaisa Hyppönen & Sonja Ripatti

Koulutusohjelma/oppiaine: Taiteen maisteri, kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu-työ X , Sivulaudaturtyö _ , Lisensiaatintyö _

Sivumäärä: 89 sivua, 2 liitettä

Vuosi: 2018

TIIVISTELMÄ

Tutkielman tarkoituksena oli saada selville taiteen perusopetuksen rehtorien ja opettajien kokemuksia Ihan taiteessa -hankkeesta. Ihan taiteessa -hanke on osa valtakunnallista 4. kärkihanketta, jonka tavoitteena on tuoda taide ja kulttuuri osaksi peruskoululaisten arkipäivää. Tutkielmassa oli tarkoituksena saada selville millä tavalla valtakunnallisen 4. kärkihankkeen tavoitteet toteutuivat Ihan taiteessa -hankkeessa. Tutkimuksen tuloksia voitaisiin käyttää hyväksi sekä paikallisella, että valtakunnallisella tasolla 4. kärkihankkeen seuraavan hakukierroksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoitujen yksilöhaastatteluiden avulla. Aineisto analysoitiin soveltamalla aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Koska tutkimuksemme kohteena olivat hankkeeseen osallistuneiden rehtorien ja opettajien kokemukset, tutkimuksemme ihmiskäsitys on fenomenologishermeneuttinen. Tutkimuksen tulosten mukaan valtakunnallisen 4.kärkihankkeen tavoitteet toteutuivat Ihan taiteessa -hankkeessa vaihtelevasti. Taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskouluun sisälsi useita haasteita, mutta samalla edesauttoi taide- ja kulttuuriharrastusten monipuolistumista rovaniemeläisten alakoululaisten keskuudessa sekä paransi taiteen perusopetuksen saavutettavuutta ja tasavertaisuutta Rovaniemen kaupungin alueella.

Avainsanat: hanke, harrastustoiminta, kokemus, peruskoulu, sisällönanalyysi, taiteen perusopetus, yhteistyö

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Taiteen perusopetus Suomessa	9
1.2 Valtakunnallinen 4. kärkihanke	11
1.3 Ihan taiteessa -hanke	15
2 TUTKIMUSASETELMA	17
2.1 Aineiston keruu	17
2.2 Aineiston analyysi	19
3 VALTAKUNNALLISEN KÄRKIHANKKEEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN IHAN TAITEESSA -HANKKEESSA	22
3.1 Taiteen perusopetuksen toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen peruskoulujen toimijoiden kanssa	23
3.1.1 Taiteen perusopetuksen toimijoiden välinen yhteistyö	23
3.1.2 Taiteen perusopetuksen ja peruskoulujen välinen yhteistyö	27
3.2 Taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskoulun tiloihin	29
3.3 Yleisötyön siirtyminen peruskouluihin	32
3.4 Toimintakulttuurimuutos, jossa koulun tilat ovat iltapäivisin monipuolisessa lasten ja nuorten harrastuskäytössä	35
3.4.1 Tilojen soveltuvuus harrastuskäyttöön	39
3.4.2 Oppilaat harrastajina koulun tiloissa	41
3.5 Harrastamisen siirtyminen iltapäivään	45
3.6 Kouluun kiinnittymisen vahvistaminen sekä turvattomuuden, yksinäisyyden ja tekemisen puutteen vähentäminen	46
3.7 Taide-, kulttuuri- ja liikuntaharrastusten lisääntyminen ja monipuolistuminen	49
3.8 Taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantaminen	51
3.8.1 Kuljetusongelmien poistuminen	51
3.8.2 Tiedottamisen haasteet saavutettavuuden esteenä	54

3.9 Taiteen perusopetuksen tasavertaisuuden toteutuminen	59
4 KEHITYSEHDOTUKSIA IHAN TAITEESSA -HANKKEELLE	62
4.1 Paremmat tilat harrastaa ja materiaalien säilytystiloja lisää	63
4.2 Tiedottaminen kehittämisen kohteena	64
4.3 Parempi yhteistyö vanhempien kanssa	65
4.4 Tukitoimia haastavien oppilaiden kanssa työskentelyyn	66
4.5 Opintojen hyväksilukeminen	67
4.6 Jatkuvuutta hankkeelle	68
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	69
6 POHDINTA	74
6.1 Tutkielman luotettavuuden tarkastelu ja eettisyys	78
6.2 Jatkotutkimusehdotukset	78
LÄHTEET	80
LIITTEET	86
Liite 1 Haastattelukysymykset taiteen perusopetuksen rehtoreille	86
Liite 2 Haastattelukysymykset taiteen perusopetuksen opettajille	88

1 JOHDANTO

Taide herättää aistimuksia ja taiteen tekemisen äärellä ihminen virkistyy uusiin ajatuksiin. Taide liittyy yhtä lailla tunne-elämään sitoutuviin kokemuksiin kuin älyllisiin kannustimiin. (Juvonen 2007, 28.) Kuvataide, musiikki, sanataide ja tanssi avartavat ikään katsomatta mahdollisuuden opiskelijan kokemusmaailman avartamiselle sekä lisäävät ymmärrystä luovasta toiminnasta (Jakku-Sihvonen 2006, 6–8). Lapsille tulisi tarjota monipuolisesti erilaisia taiteellisia elämyksiä asettamatta niitä paremmuusjärjestykseen (Juvonen 2007, 28).

Taito- ja taidekasvatuksen merkitys lapsen kasvulle on suuri ja erityinen (Hällström 2009, 15). Taiteen opetus vahvistaa opiskelijan persoonan monipuolista kehittymistä (Jakku-Sihvonen 2006, 6–8). Taideoppiminen ei rajoitu vain tekniikoiden ja ilmaisukeinojen oppimiseen, vaan sen avulla opitaan itsestä ja pohditaan kysymyksiä, joihin ei löydy lopullisia vastauksia (Räsänen 2006, 17). Taiteellinen toiminta sekä tekemisen prosessit toiminnan yhteydessä kehittävät myös yksilön itseluottamusta (Tuomikoski 1993, 11). Taide- ja taitoaineet kuuluvatkin olennaisena osana tärkeisiin yleissivistyksen osa-alueisiin (Jakku-Sihvonen 2006, 6–8). Sivistävän tietoaineuksen ohella lapset tarvitsevat virikkeitä eri taidoille, tunne-elämälle ja asenteiden muodostamiselle (Hällström 2009, 15).

Keskustelua taideaineiden asemasta peruskoulujen opetussuunnitelman osana käydään edelleen koululaitoksemme kehittäjien keskuudessa. Yleinen väite on, että opetussuunnitelmakokonaisuudessa juuri taideaineet ovat menettäneet asemiaan. Uusi peruskoulun tuntijako sai erityisesti vuonna 2001 taide- ja taitoaineiden opettajat ilmaisemaan huolensa. Tällöin valinnaisaineiden vähimmäistuntimäärä laski 13 tuntiin, kun se aikaisemmin oli 20 tuntia. Syy tuntimäärän laskulle oli se, että äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan, historian ja yhteiskuntaopin viikkotuntimääriä lisättiin. Myös terveystieto tuli

mukaan uutena oppiaineena. Vaikka taideaineet saivat pitää samat vähimmäistuntimääränsä kuin aikaisemmin, taidekasvatuksen puolustajat kokivat valinnaisaineiden kokonaistuntimäärän vähentymisen tekevän taideaineiden aseman heikommaksi peruskouluissa. (Mitchell 2002, 229.)

Monipuolisessa kasvuympäristössä on lapsen mahdollista valita maassamme taidekasvatus- opetus ja koulutusjärjestelmistä tavoitteellista ja systemaattisesti etenevää toimintaa erityisesti musiikin osa-alueilla sekä tietyssä määrin myös kuvataiteen ja käsityötaiteen osa-alueilta. Valitettavaa on, että mahdollisuudet ovat rajallisia alueellisista eroista johtuen. Näin ollen monipuolinen kasvuympäristö tarkoittaa maassamme erityisesti kaupungistuneita alueita. (Mitchell, 2002, 228.)

Mitchellin (2002, 229) mukaan taideaineiden tuntimääristä viriävien keskustelujen lisäksi on yritetty luoda uusia pedagogisia ratkaisumalleja koulujen taideaineiden aseman ja roolin vahvistamisessa. Yhtenä suosittuna ratkaisuna on pidetty taideaineiden integrointia muiden oppiaineiden kanssa. Myös Puurula & Väyrynen (1992, 117) esittivät jo vuonna 1992 tutkimuksessaan, että yhtenä taide- ja taitoaineiden opetuksen tehostamismahdollisuutena voitaisiin pitää taide- ja taitoaineiden oppilaitosten opetuksen niveltämistä yhteen peruskoulun opetuksen kanssa. Myös koulujen kerhotoiminnassa voitaisiin noudattaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa. (Puurula & Väyrynen 1992, 10.)

Tutkielmamme lähtökohtana on Ihan taiteessa -hanke, jonka toiminta alkoi Rovaniemen kaupungin alueella vuonna 2016. Hankkeen suunnittelijoina ja toimijoina olivat Lapin musiikkiopisto, Rovaniemen kuvataidekoulu, Rovaniemen kaupungin kansalaisopisto ja Lapin tanssiopisto. Ihan taiteessa -hanke on osa valtakunnallista, osaamisen ja koulutuksen 4. kärkihanketta, jonka tarkoituksena on parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c). Kärkihankkeen toimenpiteen 1 tarkoituksena on epätasaisesti jakautuneen taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuuden

parantaminen taiteenaloittain maamme eri osissa (Määttä, Korpivaara & Palmu 2018, 7).

Ihan taiteessa -hankkeen toiminta perustuu taiteen perusopetukseen ja taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Opetushallitus (2005, 7) määrittelee taiteen perusopetuksen lapsille ja nuorille tarkoitetuksi, tavoitteelliseksi ja tasolta toiselle eteneväksi opetuksiksi. Taiteen perusopetuksen oppilaitoksilla on mahdollisuus järjestää opetusta halutessaan myös alle kouluikäisille lapsille sekä aikuisille (Opetushallitus 2005, 7).

Tässä tutkielmassa on tarkoitus selvittää, millä tavalla valtakunnallisen 4. kärkihankkeen tavoitteet toteutuivat Ihan taiteessa -hankkeessa. Tutkielmassa käytämme hanke -sanaa projektin synonyymina. Projekti-sanana käytetään suomenkielessä usein sanaa hanke, jolla tarkoitetaan usein projektia laajempaa työkokonaisuutta (Ruuska 2012, 18; Anttila 2001, 11). Hankkeeseen voi kuulua myös useita eri projekteja (Ruuska 2012, 18).

Tutkimuksella haetaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millä tavoin valtakunnallisen 4. kärkihankkeen tavoitteet toteutuivat Ihan taiteessa -hankkeessa?
2. Millaisia kokemuksia taiteen perusopetuksen rehtoreilla ja opettajilla on Ihan taiteessa -hankkeesta?

Tutkielmassamme kysyimme kokemuksia hankkeeseen osallistuneilta taiteen perusopetuksen rehtoreilta sekä opettajilta. Rajasimme tutkimuksestamme kokonaan pois lapset ja lasten vanhemmat sekä peruskoulujen henkilökunnan, sillä koimme, että se olisi laajentanut tutkimuksemme tarkastelunäkökulmia liian laajoiksi.

Taustamme tutkijoina on samansuuntainen. Olemme kummatkin kuvataidekasvatuksen opiskelijoita, joilla on luokanopettajan pätevyys. Koulutuksemme ja aikaisempi työkokemuksemme inspiroivat meitä kumpaakin lähteä tutkimaan peruskoulun ja taiteen perusopetuksen välisen toiminnan kokemuksia Ihan taiteessa - hankkeessa. Tutkijoina olemme kiinnostuneita myös siitä, mitä lisäarvoa taiteen perusopetuksen toiminta voisi tuoda perusopetuksen arkeen, sekä millä tavalla taiteen perusopetus voisi monipuolistaa lasten ja nuorten harrastustoimintaa myös hankkeen jälkeen.

Toimintamme luokanopettajan työtehtävissä on antanut tutkimuksemme tarkasteluun laajempaa perspektiiviä kuin pelkästään kuvataidekasvattajana toimiessa. Luokanopettajana työskentely on avannut käsitystä alakoulun toiminnasta. Alakoulun taidekasvatus on kummallekin meistä tuttua ja tunnemme peruskoulun toimintaympäristön haasteet sekä kehitysmahdollisuudet.

Peruskoulun taidekasvatus tarvitsee alakoulusta yläkouluun jatkuvaa monipuolista ja oppiainelähtöistä taidekasvatusta. Taiteen perusopetuksen siirtyminen osaksi koulun arkea voisi monipuolistaa erityisesti alakoulun taideopetusta. Toisaalta taiteen perusopetuksen mahdollisuudet harrastaa ovat tarjonneet jo vuosikymmenten ajan väylän harrastukseen, jonka kautta tie taiteen alan ammattilaiseksi on myös mahdollistunut.

Tutkielmamme aihe on erittäin spesifi eikä tutkimaamme Ihan taiteessa-hanketta ole tutkittu ennestään. Näin ollen on ollut luontevaa lähteä tutkimaan kokemuksia ilman lukkoon lyötyjä teorioita. Myös aineistolähtöisyys antoi perusteen määritellä tutkielmamme fenomenologis-hermeneuttiseksi kokemuksen tutkimukseksi.

Tutkielmamme rakenne on Alasuutarin kehittelemän (2002, 157) maatuskamallin mukainen. Alasuutari (2002, 157) jakaa tutkimusongelman kannalta keskeiset tulokset sisältölukuihin. Tutkielmassamme tulokset on jaettu

valtakunnallisen 4. kärkihankkeen tavoitteiden ja hankkeesta saatujen kokemusten mukaan eri sisältöluokuihin. Tutkielmamme käyttö Ihan taiteessa -hankkeen toiminnan kehittämisessä antoi perustelun käyttää maatuska -mallia myös tutkielman rakenteena, sillä maatuska-malli tarjoaa lukijalle selkeän käsityksen tutkielman varsinaisista tuloksista.

1.1 Taiteen perusopetus Suomessa

”Taiteen perusopetus ei syntynyt, se luotiin.” (Tuomikoski 1993, 11.)

Yhteiskunnallisten muutosten yhtenä ilmiönä voidaan pitää Suomessa taiteen perusopetuksen instituution syntymistä yleissivistävän koululaitoksen ulkopuolelle (Pohjakallio 2006, 18). Taiteen perusopetuksen suunnittelutyö alkoi Suomessa 80-luvun puolivälissä (Jarva 1993, 7). Tällöin alettiin kehittämään kahta prosessia, jotka olivat opettajankoulutus sekä taiteen opetussuunnitelmien perusteiden laatiminen (Tuomikoski 1993, 12). Laki taiteen perusopetuksesta toteutui kuitenkin vasta 1990-luvun alkupuolella. Opetushallitus vahvisti tällöin yhdeksän taiteenalan valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. (Jarva 1993, 7.)

Taiteen perusopetuksen luominen rakensi pohjan kokonaisvaltaiseen, koko maan laajuiseen järjestelmään (Tuomikoski 1993, 11). Taiteen perusopetukseen säädetty laki mahdollisti pyrkimyksen luoda aiempaa tavoitteellisempi ja systemaattisempi taidekasvatuksen- ja opetuksen järjestelmä (Mitchellin 2002, 229). Taiteen perusopetus luotiin, koska nähtiin, ettei yleissivistävä opetus kyennyt tuntijaon puitteissa tarjoamaan jokaiselle taiteen alalle tarpeellista määrää opetusta. Näin ollen oli luotava taiteen opetusjärjestelmä, jonka toimintaan voivat halukkaat osallistua. Lisäksi ymmärrettiin, että vaativaa taidekasvatustehtävää voidaan hoitaa tuloksellisesti ainoastaan säännöllisen ja pysyvän opetussuunnitelmaan pohjautuvan toiminnan sekä pätevien opettajien avulla. (Tuomikoski 1993, 11–12.)

Taiteen perusopetus luotiin myös siitä syystä, että jälkiteollisessa tietoyhteiskunnassa elävän ihmisen käsitettiin tarvitsevan viestinnällisiä valmiuksia sekä kykyä kommunikoida. Näihin aikoihin ymmärrettiin, että taidekasvatusjärjestelmä tarvitsee pitkäjänteisyyttä sekä pysyvyyttä, sillä kasvatusta ja oppimista voidaan ajatella hitaina prosesseina, joissa kasvattajalla on suuri vastuu ja ammattitaitovaatimukset täytyy olla korkeat. (Tuomikoski 1993, 11.)

”Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tehtävänä on luoda perustaa emotionaaliselle, esteettiselle ja eettiselle kasvulle sekä antaa edellytyksiä elinikäiseen taiteiden harrastamiseen.” (Opetushallitus 2005, 7.)

Taiteen perusopetus on luonteeltaan tavoitteellista sekä tasolta toiselle etenevää opetusta eri taiteenalojen alalla. Toiminta kohdistetaan ensisijaisesti lapsille ja nuorille. (Opetushallitus 2017,10.) Taiteen perusopetuksen tarkoituksena on myös toimia täydentävänä osana taidekasvatusjärjestelmässä, jonka perusta on yleinen taideopetus päiväkodeissa, peruskouluissa ja lukioissa (Mitchell 2002, 232).

Opetushallitus toimii päättävänä elimenä taiteenaloittaisen taiteen perusopetuksen tavoitteiden ja sisältöjen luomisessa. Opetussuunnitelman perusteet voivat muodostua eripituisista oppimääristä. Lisäksi opetuksen järjestäjänä voi toimia kunta tai opetusministeriön luvan kautta kuntayhtymä, säätiö, muu rekisteröity yhteisö tai valtion oppilaitos. (Mitchell 2002, 232.) Opetusministeriön toimialueeseen kuuluu Suomessa vastuuministeriönä toimiminen kulttuurialan lainsäädännön osalta. Opetusministeriössä valmistellaan tämän hallintoalan lait, päätökset sekä asetukset. (Kangas, Heiskanen & Hirvonen 2002, 31.) Taiteen perusopetukseen osallistuvalla oppilaalla annetaan myös todistus, josta käy ilmi opetuksen sisällöt ja saavutettu taso (Puurula & Väyrynen, 1992, 9).

Taiteen opiskelun tarkoituksiksi määritellään mahdollisuuksien avaaminen oppilaille, jotta he oppivat ymmärtämään kulttuuria ja taidetta, sekä näiden merkityksiä. Ajattelemisen taidot ja luovuuden kehittäminen elämän eri osa-alueilla kuuluvat myös taiteen perusopetuksen opiskelun tehtäviin. Taiteen perusopetuksen tehtäväksi määritellään myös kansallisen kulttuurin kehittäminen ja säilyttäminen. Lisäksi opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kykyä oppia arvostamaan erilaisia kulttuureja sekä oppia toimimaan yhteiskunnassa joka on monikulttuurinen. (Opetushallitus 2005, 7.)

”Yleisen oppimäärän tehtävänä on kehittää sellaisia taitoja ja tietoja, joita oppilas tarvitsee elämän eri aloilla ja jotka antavat hänelle valmiuksia hakeutua myöhempisiin opintoihin.” (Opetushallitus 2005, 7.)

Asiantuntevan taide- ja taitoaineiden opetuksen saaminen antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden tehdä valintoja ja kehittää itseään monipuolisesti (Jakku-Sihvonen 2006, 6–8). Taiteen perusopetus pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään ainutkertaisena ja vuorovaikutuksessa toimivana toisten ihmisten kanssa. Ihminen nähdään vaikuttavan itse aktiivisesti omaan elämäänsä. Keskeisintä opetuksessa on tukea oppilaan luovaa ajattelutapaa ja toimintaa. (Opetushallitus 2005, 7.)

1.2 Valtakunnallinen 4. kärkihanke

Julkisen keskustelun aiheena on ollut jo useita vuosia lasten yksinäiset iltapäivät, kolmannen sektorin korjaustoimet ja työryhmien työ asian tiimoilta. Nämä aiheet edesauttoivat lakisääteisen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen vuonna 2003. Yksi uudistuskokeilu, joka kohdistui koulupäivän rakenteeseen toteutettiin Mukava -hankkeessa vuonna 2002-2005 kokonaiskoulupäiväprojektina. Kokeiluun osallistui Suomessa seitsemän koulua neljällä paikkakunnalla. (Pulkinen & Launonen 2005, 9.) Kokonaiskoulupäivätermin rinnalla alettiin myöhemmin kuitenkin käyttämään sanaa 'eheytetty koulupäivä' (Pulkinen & Launonen 2005, 14).

Kokonaiskoulupäiväprojektissä oli mukana *'Tulevaisuuden visio'*, jossa haluttiin pysyvää muutosta lasten ja nuorten parissa toimivien organisaatioiden rakenteisiin ja toimintakulttuuriin. Näin koulupäivästä muodostuisi oppilaalle tavoitteellinen ja jäntevä kokonaisuus, jonka tekee turvalliseksi aikuisen ohjaus ja läsnäolo. Samalla koulu muodostuisi oppilaalle monipuoliseksi ja turvalliseksi toimintaympäristöksi, jossa oppilaat ja aikuiset viihtyisivät. Kokonaiskoulupäivä järjestettäisiin yhteiskunnan varoja tasavertaisesti käyttämällä sillä tavalla, ettei vanhempien varallisuuden taso tai kiinnostus lasten kehittymistä kohtaan vaikuttaisi karsivasti osallistumiseen. (Pulkkinen & Launonen 2005, 14–15.)

Kärkihankkeen toteutuksessa huomionarvoista on erityisesti lasten ja nuorten mukaan ottaminen (Määttä ym. 2018, 7). Valtakunnalliseen opetus- ja kulttuuriministeriön tekemään kyselyyn osallistui 118 160 oppilasta 1107 koulusta, jotka sijoittuivat 230 eri kunnan alueelle (Berden, 2016). Kyselyn tarkoituksen oli kartoittaa mitkä taiteen ja kulttuurin alat sekä liikuntalajit kiinnostavat oppilaita. Kyselyn seurauksena huomattiin, että oppilaiden toivomuksena oli saada enemmän ohjattuja harrastustunteja, jotka toteutuisivat heti koulun jälkeen tai oppituntien välissä. (Määttä ym. 2018, 7.)

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen on linjannut 4. kärkihankkeen tavoitteeksi kulttuurin tuomisen yhdeksi osaksi lasten arkea, lasten ja nuorten luovuuden vahvistamisen ja taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden lisäämisen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c.) Kärkihankkeen tarkoituksena on myös edistää taiteen perusopetuksen sekä lastenkulttuurin toimijoiden yhteistyötä peruskoulujen ja varhaiskasvatuksen toimijoiden välillä. Lisäksi tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten taiteen ja kulttuurin harrastamisen mahdollisuuksia koulujen tiloissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a.) Toimenpiteiden tavoitteeksi on määritelty myös koulun taide- ja kulttuurikasvatuksen vahvistaminen. Näin ollen kärkihankkeen tavoitteisiin kuuluu myös koulujen sekä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin uudistaminen ja yhteistyön vakiinnuttaminen taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa. (Määttä ym. 2018, 7.)

Valtakunnallisen 4. kärkihankkeen tavoitteet ovat:

1. Lisätä lasten kulttuurin ja taiteen perusopetuksen toimijoiden yhteistyötä koulujen toimijoiden kanssa
2. Vahvistaa lasten ja nuorten luovia taitoja ja kiinnittymistä kouluun, sekä vähentää turvattomuutta, yksinäisyyttä ja tekemisen puutetta
3. Vahvistaa koulun toimintakulttuuria, jossa koulun tilat ovat iltapäivisin monipuolisessa lasten ja nuorten harrastuskäytössä
4. Lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta 6-16-vuotiaiden lasten ja nuorten keskuudessa sekä tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa taidetta
5. Lasten taide-, kulttuuri- ja liikuntaharrastusten lisääntyminen ja monipuolisuus
6. Koulun tilojen käyttö iltapäivisin
7. Yhteistyön lisääntyminen koulujen ja taide- ja kulttuuritoimijoiden välillä
8. Yleisötyön siirtyminen kouluihin taidelaitoksista ja museoista
9. Lasten harrastusten siirtyminen illasta iltapäivään

(Mäenpää, 2015.)

Kärkihankkeen tavoitteiden pohjalta on laadittu seuraavat toimenpiteet:

1. ”Parannetaan epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuutta taiteenalakohtaisesti maan eri osissa sekä edistetään lasten ja nuorten luovia taitoja.”
2. ”Laajennetaan prosenttitaitteen periaatetta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi.”

(Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c.)

Valtakunnallisen kärkihankkeen rahoitusta haki ensimmäisellä hakukierroksella 267 hanketta (Määttä ym. 2018, 10). Ensimmäisellä hakukierroksella hankkeita hyväksyttiin 92 koko Suomessa (Berden, 2016, Määttä ym. 2018, 10). Näistä hankkeista kuului 51 hanketta taiteen perusopetuksen piiriin ja 41 hanketta lastenkulttuurin piiriin (Määttä ym. 2018, 8). Hanketta rahoitettiin n. 1,9 miljoonalla eurolla Suomessa. Harrastustunnit, jotka järjestettiin kärkihankkeessa, olivat osittain taiteen perusopetusta tai lastenkulttuurin tarjontaa. (Määttä ym. 2018, 8.)

26.4.2017

Kuva 1 Näin hanke etenee. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b)

Kärkihankkeen toteutusvaiheessa rahoituksen saaneet taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin harrastustunnit toteutettiin koulukohtaisesti oppilaiden kiinnostuksenkohteiden pohjalta. Lisäksi harrastustuntien laatua tarkkailtiin. Harrastustuntikonaisuuksien oli oltava 30 tuntia tai enemmän. Harrastustuntien suunnittelijoina ja toteuttajina olivat taiteen ja kulttuurin ammattilaiset, joihin kuului muun muassa ammattilaisia kulttuurikeskuksista, taidekouluista ja taideyliopistoista. (Määttä ym. 2018, 7–8.)

Niilo Mäki Instituutti arvioi kärkihankkeen toteutumista Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Toteutumisesta laadittu raportti keskittyy lukuvuonna 2016-2017 toteutettujen hankkeiden keskeisten edistävien ja haittaavien tekijöiden selvittämiseen. Instituutin käyttämä kyselyaineisto koostui yhteensä 248 henkilön vastauksista. Taiteen perusopetuksen hankkeissa työskennelleitä heistä oli 112 ja lastenkulttuurin hankkeissa 132. Yksi vastaajista työskenteli hankkeissa, jotka toimivat molempien, lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen alla. Taiteen perusopetuksen rahoitusta saavia hankkeita oli aineistossa 47 ja lastenkulttuurin hankkeista 37, eli noin 90% hankkeista oli mukana vastaamassa kyselyyn. (Määttä ym. 2018, 8–10.)

Valtakunnallinen raportti keskittyy neljän aihealueen tutkimiseen: kuvaus hankkeiden toteuttamisesta lukuvuoden 2016-2017 aikana, hanketyöntekijöiden kokemus hankkeiden onnistumisesta, saavutettavuuden parantaminen ja tapauskuvauksia onnistuneista hankkeista. (Määttä ym. 2018, 11.)

1.3 Ihan taiteessa -hanke

Tutkimuksemme kohteeksi valikoitunut Ihan taiteessa -hanke on osa valtion avustamaa 4. kärkihanketta *Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta* (Lastenkulttuuri 2017). Ihan taiteessa -hanke suunniteltiin yhdessä peruskoulujen kanssa huomioiden paikallisen oppilaskyselyn vastaukset. Myös Ihan taiteessa –hankkeessa toiminta oli lapsilähtöistä ja oppilaiden vastaukset ohjasivat kerhojen perustamista. Paikallisen kyselyn pohjalta oppilaille pyrittiin järjestämään mieluisia taiteen perusopetuksen harrastuksia. Tavoitteena oli, että ne lapset, jotka innostuisivat taiteen perusopetuksesta saisivat jatkaa opintojaan taiteen perusopetuksessa hankkeen jälkeen. (Kuula-Bullat, 2016.)

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli, että lähellä kaupungin keskustaa asuvat lapset voisivat jatkaa taiteen perusopetuksen opintoja TPO-oppilaitoksissa hankkeen jälkeen ja kauempana asuville pyrittäisiin järjestämään taiteen perusopetuksen opetusryhmiä myös hankekokeilun jälkeen.

Taiteen perusopetusta toteutettiin Ihan taiteessa -hankkeessa kahdeksassa peruskoulussa Rovaniemen kaupungin alueella. Hankkeeseen valikoidut peruskoulut sijoituivat ympäri Rovaniemen kaupunkia ja etäisyydet keskustasta olivat n.2-20 km säteellä. Ihan taiteessa -hanke kesti koko lukuvuoden ja siinä hyödynnettiin jo olemassa olevia opettajaresursseja sekä valmiita opetuskäytäntöjä. Taiteiden välinen yhteistyö sekä yhteisöllinen oppiminen korostuivat Ihan taiteessa -hankkeessa.

Keväällä 2016 laadittujen alustavien aikataulujen mukaan Ihan taiteessa -hankkeen tulokset esiteltiin huhtikuun 2017 lopulla, jolloin järjestettiin myös konsertti ja näyttely. Toukokuussa 2017 arvioitiin hankkeen tuloksia ja suunniteltiin jatkoa syksyille 2017.

Ihan taiteessa -hankkeeseen määrätty valtionavustus kattoi enintään 70% hankkeen kokonaiskustannuksista, joten paikallisen hankkeen omavastuuosuus oli vähintään 30%. Näin ollen osa taiteen perusopetuksen kouluista keräsi pienen osallistumismaksun Ihan taiteessa -hankkeeseen osallistuneilta oppilailta. (Kuula-Bullat, 2016.)

2 TUTKIMUSASETELMA

Tutkielmamme on laadullinen tapaustutkimus. Syrjälän (1994, 10) mukaan tapaus sanana on käytössä silloin, kun puhutaan ihmisjoukosta, ihmisestä, laitoksesta, yhteisöstä. Sanalla tapaus voidaan kuvata myös jotain tapahtumaa tai laajempaa ilmiötä (Syrjälä 1994, 10). Tutkielmamme tapaukseksi muodostui Ihan taiteessa -hanke, jossa toimijoina olivat hankkeessa toimineet taiteen perusopetuksen rehtorit ja opettajat.

Syrjälän (1994, 11–12) mukaan tapaustutkimus on osoittautunut luontevaksi lähestymistavaksi opetukseen ja oppimiseen liittyvissä tutkimuksissa, joiden tarkoituksena on tarkastella ja kuvata kokonaisvaltaisesti käytännön ongelmia. Tutkija ei voi tapaustutkimusta tehdessään luoda kokeellista asetelmaa vaan tapaustutkimus on kohdistettava nykyhetkeen ja tapahtumat sijoitettava todelliseen tilanteeseen. (Syrjälä 1994, 11–12.)

Metsämuurosen (2001, 18) mukaan tapausta ei voi yleistää. Silti tarkoituksemme tällä tutkielmalla on saada sellaista tietoa, jota tässä tapauksessa Ihan taiteessa -hankkeen toimijat ja valtakunnallisen kärkihankkeen toimijat voisivat jatkossa hyödyntää.

Tutkimuksemme tarkastelun kohteina olivat ensisijaisesti Ihan taiteessa -hankkeen taiteen perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien kokemukset hankkeesta sekä tavoitteiden toteutumisesta suhteessa valtakunnallisen kärkihankkeen tavoitteisiin. Näin tutkimuksellemme muodostui fenomenologis-hermeneuttinen lähtökohta, jota sovelsimme sisällönanalyysia käyttäen.

2.1 Aineiston keruu

Tutkimuksen esiyymmärryksen muodostumiseen käytimme useita erilaisia tutkimusmetodeja. Osallistuiimme Valtakunnalliseen 4. kärkihanke -seminaariin

16.2.2017 Helsingissä, jossa tapasimme kärkihankkeen toimijoita. Lisäksi osallistuimme hankkeen taiteen perusopetuksen opettajien sekä rehtoreiden kokouksiin. Kävimme myös vierailemassa yhdessä Ihan taiteessa -hankkeen opetusryhmässä ja seuraamassa tunnin kulkua. Nämä kaikki toimintatavat auttoivat meitä ymmärtämään kokonaisvaltaisemmin hankkeen taustoja sekä tutkimuskysymysten, että haastattelukysymysten laadinnassa.

Tutkimuksemme osallistui kuusi taiteen perusopetuksen opettajaa ja neljä taiteen perusopetuksen rehtoria. Varsinaisen aineiston aineistonkeruutapana käytimme puolistrukturoituja yksilöhaastatteluja (kts. Liite 1 ja 2). Toteutimme lähes kaikki haastattelut yksilöhaastatteluina lukuun ottamatta yhtä haastattelua, jossa olimme kummatkin mukana. Aloittamalla haastattelulla, jossa olimme kummatkin mukana varmistimme sen, että jatkossa onnistuimme haastattelemaan haastateltavia yhtenevällä tavalla. Tämä lisäsi myös tutkimuksemme luotettavuutta.

Haastattelut tallensimme nauhoittamalla ne joko kännykällä tai nauhurilla. Ruusuvuori & Tiittulan (2005, 23) mukaan haastatteluaineiston kerääminen metodina on keskustelua muistuttava, mutta sillä on tutkimukselle ominainen tavoitteellinen suunta. Haastattelulla kerätään haluttua aineistoa. Keskustelussa haastattelijalla on hyvä tilaisuus esittää myös lisäkysymyksiä ja fokusoida keskustelua tiettyihin teemoihin. Haastattelijalla on tutkimushaastattelussa tiedon kerääjän rooli ja haastateltavalla tiedon antajan rooli. Tilanteesta tekee tavoitteellisuuden lisäksi institutionaalisen myös keskustelun tallennus. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23.)

Yksilöhaastattelut olivat tutkimuksemme tiedonkeruun sujumisen kannalta oleellinen tapa toimia, sillä haastateltavat työskentelivät ympäri kaupunkia eri toimipisteissä. Yhteisen ajan ja paikan järjestäminen olisi ollut haasteellista usean eri toimijan välillä. Lisäksi haastateltavat uskalsivat todennäköisesti kertoa kokemastaan rohkeammin, kun saivat keskustella haastattelijan kanssa kahden kesken. Yksilöhaastattelut nopeuttivat myös aineiston litterointi- ja

analyysivaiheita, sillä verrattuna ryhmähaastatteluun, yksilöhaastattelujen parissa työskentely oli nopeampaa.

Aineistoa litteroidessamme kirjoitimme haastateltavien vastaukset sanasta sanaan säilyttääksemme haastattelujen autenttisuuden. Merkitsimme haastateltavat aineistoomme koodaamalla esimerkiksi rehtorien sitaatit (rehtori1), (rehtori2) jne. Opettajien haastattelussa koodasimme haastateltavat käyttämällä merkintää (ope1), (ope2) jne. Lisäksi poistimme aineistosta oppilaitosten nimet sekä sellaiset taiteenalan käyttämät termit, joista olisi voinut päätellä haastateltavan henkilöllisyyden. Nämä toimenpiteet varmistivat haastateltavien anonymiteetin säilymisen tutkimusaineistossamme.

Litterointivaiheen alussa jaoinme litteroitavat haastattelut samalla tavalla, miten olimme jakaneet haastatteluvuorot. Jako lisäsi myös tutkittavana olevien ilmiöiden esiymmärrystä analyysivaiheessa. Toinen meistä litteroi pääasiassa rehtoreiden kokemukset lukuun ottamatta paria opettajien haastattelujen litterointia. Toinen meistä litteroi vastaavasti opettajien kokemukset.

2.2 Aineiston analyysi

Tutkielmassa käytimme osittain teorialähtöistä sisällönanalyysia sekä osittain aineistolähtöistä analyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa lähdimme liikkeelle aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä. Toiseksi klusteroimme eli ryhmittelimme aineistoa. Kolmanneksi abstrahoiimme eli loimme teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 110–111.)

Aineistolähtöisyys ilmenee siinä, että analysoimme Ihan taiteessa -hankkeen kokemuksia puhtaasti fenomenologisesta näkökulmasta ilman lukkoon lyötyjä teorioita ja malleja. Tästä syystä käytämme myös tutkielman rakenteena maatuska-mallia, sillä malli tukee hyvin fenomenologista tutkimustapaa. Halusimme kuitenkin tarkastella, millä tavalla valtakunnallisen kärkihankkeen

tavoitteet toteutuivat hankkeessa, jolloin aineistolle syntyi väljä teemoiteltu tarkastelunäkökulma.

Aineiston analyysin alkuvaiheissa jaoin haastatteluaineistot litterointijaon perusteella. Systemaattinen jako helpotti sekä litterointivaihetta, että analysointivaihetta. Vaikka jako rehtoreiden ja opettajien välillä oli karkea, keskustelimme useaan otteeseen kummankin vastaajajoukon esille tuomista teemoista jo ennen varsinaista analyysivaihetta.

Toisaalta tämä karkea jako analyysivaiheessa teki toisen vastaajajoukon vastaukset vieraksi ja näin ollen olisi ollut mielenkiintoista tietää syvemminkin toisen vastaajaryhmän vastauksista. Näin ollen analyysi saattoi alkuvaiheessa muodostua yksipuoliseksi kuvaukseksi itse ilmiöstä, mutta täydentyi loppua kohden yhdistellessämme vastaukset yhdeksi kokonaisuudeksi.

Litterointivaiheen jälkeen tutustuimme sisällönanalyysin teoriaan ja luimme useaan kertaan haastatteluaineistoa saadaksemme selkeämmän kuvan vastauksien teemoista. Aineiston analyysissa käytimme teemoittelua. Teemat muodostuivat keskeisimmistä kokemuksista Ihan taiteessa –hankkeessa ja valtakunnallisen kärkihankkeen tavoitteista.

Analyysivaiheen alussa muodostimme taulukon, johon siirsimme kyselyn tuloksena syntyneet haastateltavien vastaukset. Vastaukset jaottelimme tutkimuskysymysten kannalta keskeisimpiin valtakunnallisen 4. kärkihankkeen tavoitteiden mukaan sekä muodostimme aineiston lukemisen seurauksena syntyneet alustavat teemat. Vastausten sijoittaminen taulukkoon helpotti analyysin systemaattista tekemistä ja auttoi muodostamaan aineistosta teemoja. Taulukossa käytimme myös sisällön analyysille ominaista käsitteiden jaotteluperiaatetta. Jaottelimme käsitteitä ala- ja pääluokkien mukaan. Pelkistetyt ilmaukset auttoivat alustavan tulkinnan muodostamista, jolloin lisäsimme taulukkoon yhden sarakkeen lisää.

Sitaatit	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka	Alustava tulkinta
<p><i>“Noo rehtoreitten kanssa on suunnittelutyö, koko hankkeen niinkun koordinointia ja et miten, miten se hanke etenee ja opettajien kanssa tietenki aikataulutukset, sisällöt, muut esitykset mitä tähän hankkeeseen kuuluu. Tommonen normaali arki.” (rehtori1)</i></p>	<p>Rehtorien kanssa tehtiin yhteistyönä hankkeen suunnittelutyö ja koko hankkeen koordinointi (eli miten hanke etenee).</p> <p>Hankeopettajien kanssa tehtiin aikataulutukset, sisällöt, palkkahallinto, tuntisuunnittelu ja muut hankkeeseen liittyvät esitykset ja arkiset asiat.</p>	<p>Rehtorien keskinäinen yhteistyö</p> <p>Rehtorien yhteistyö taiteen perusopetuksen opettajien kanssa</p>	<p>Rehtorien yhteistyö eri toimijoiden kanssa.</p>	<p>Taiteen perusopetuksen rehtorien yhteistyöhön kuului yhdessä suunnittelutyö ja opettajien kanssa aikataulutukset ja sisällöt.</p>

Kuva 2 Esimerkki analyysissa käytetystä taulukosta

Aineiston keskeisimmiksi teemoiksi muodostuivat:

1. Yhteistyö toimijoiden välillä
2. Taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskouluun
3. Koulun tilat
4. Harrastamisen siirtyminen iltapäivään
5. Yleisötyö
6. Taiteen perusopetuksen saavutettavuus
7. Taiteen perusopetuksen tasavertaisuus
8. Kehitysehdotukset hankkeelle

3 VALTAKUNNALLISEN KÄRKIHANKKEEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN IHAN TAITEESSA -HANKKEESSA

Valtakunnallisen kärkihankkeen tavoitteena on lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen koulujen ja varhaiskasvatuksen toimijoiden kesken. Hankkeessa kehityskohteena on lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa taidetta ja kulttuuria koulun tiloissa tai koulun lähellä olevissa tiloissa. Lisäksi hankkeessa kehitetään varhaiskasvatusikäisten lasten taide- ja kulttuuriosallistumista. (Mäenpää, 2015.)

Ihan taiteessa –hankkeeseen osallistui seitsemän taiteen perusopetuksen opettajaa, jotka sijoittuivat musiikin, kuvataiteen, käsityön ja tanssin osa-alueille. Ihan taiteessa -hankkeessa taiteen perusopetuksen tarjoajina olivat Lapin musiikkiopisto, Rovaniemen kaupungin kansalaisopisto ja Rovaniemen taidekoulu sekä omana hankkeenaan yksityinen Lapin tanssiopisto.

Kuvataidekoulu järjesti hankkeessa kuvataiteen perusopetusta ja valokuvauksen sekä median ryhmäopetusta. Tanssikoulu järjesti tanssinopetusta. Rovaniemen kaupungin kansalaisopisto järjesti muutamia kuvataiteen ryhmiä ja parilla koululla teknisen käsityön opetusta. Musiikkiopisto järjesti kahdessa peruskoulussa kitaratunteja ja soitinvalmennusryhmiä. Lapin tanssiopistolla oli oma hankkeensa, joka ei ollut Ihan taiteessa -hankkeen rahoittama, mutta tanssiopisto oli vahvasti mukana yhteisessä toiminnassa.

Valtakunnallisen kärkihankkeen tasolla oppilaita osallistui vuosina 2016-2017 koko maassa 15 175 eri hankkeisiin ympäri Suomen. Vuonna 2018 osallistujia oli jo 40 000 oppilasta 1100 koulussa, joka tarkoittaa jo lähes 8 % peruskoulun oppilaista. (Määttä ym. 2018, 8, 15.)

Ihan taiteessa -hankkeen toimintaa toteutettiin Rovaniemen kaupungin kahdeksassa peruskoulussa. Vaikka oppitunnit järjestettiin koulun tiloissa, toiminta oli oppilaille vapaaehtoista. Toiminta kohdistui ensisijaisesti alakouluikäisille ja toimintaa toteutettiin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti oppilaiden iltapäiväkerhotoiminnan tilalla. Oppilasryhmät muodostuivat seiskaluokkalaisten oppilaiden ryhmästä, 1-2 luokkalaisista koostuvasta ryhmästä, 4-6 luokkalaisten ryhmästä, 0-2 luokkalaisten ryhmistä ja 3-6 luokkalaisista koostuvasta ryhmästä. Oppilaita ryhmissä aloitti syyslukukaudella 2016 n. 55 oppilasta ja kevätlukukaudella oppilasmäärä oli n. 49 oppilasta. Oppilasmäärät sekä lisääntyivät, että vähenivät eri taiteenlajien ryhmissä.

3.1 Taiteen perusopetuksen toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen peruskoulujen toimijoiden kanssa

Kärkihankkeen yhtenä tavoitteena on lisätä yhteistyötä koulujen ja taide- ja kulttuuritoimijoiden välillä (Mäenpää, 2015). Ihan taiteessa -hankkeessa yhteistyötä tehtiin taiteen perusopetuksen opettajien sekä peruskoulun opettajien, että taiteen perusopetuksen rehtoreiden ja perusopetuksen rehtoreiden ja perusopetuksen opettajien välillä. Eniten yhteistyötä tehtiin taiteen perusopetuksen toimijoiden kesken.

3.1.1 Taiteen perusopetuksen toimijoiden välinen yhteistyö

Hankkeessa oli mukana neljä taiteen perusopetuksen rehtoria, joista yksi hallinnoi toimintaa. Rehtorit tekivät hankehakemuksen yhdessä, mutta päävastuussa oli yksi rehtoreista. Muiden TPO -rehtoreiden työtehtäviin kuului oman oppilaitoksen koordinoitavuus, organisointi, henkilöstökoordinaattorityö ja hankkeen mainostaminen. Yksi rehtori oli esitellyt hanketta myös hankkeen ulkopuolisille tahoille.

”Rooli on sellanen että olen periaatteessa tuota sen koulun elikkä meidän koulun puolesta niin tota aika pitkälti järjestämässä tätä koska me hallinnoidaan tätä hanketta ja olen ollu myös ihan tekemässä sen hankepaperin alun perin. Tietenki muiden oppilaitosten avustuksella, mutta enimmäkseen vastannu siitä eli olin sitä suunnittelemassa.” (rehtori2)

”No öö no se hankehakemus on tietysti tehty yhdessä.. ja sitte ollaan tekemässä seuraavaa hakemusta yhdessä että kyllä tää on meidän kaikkien yhteinen hanke... ja siellä rehtori on tehny hankehakemuksen mutta ollaan yhdessä tai palaveerattu.” (rehtori4)

Rehtorit tekivät yhdessä hankehakemuksen ja koordinoivat hanketta yhdessä tehden aikataulutukset, sisällöt ja esitykset, joita hankkeeseen kuului. Keväällä 2017 rehtorit alkoivat myös suunnittelemaan yhdessä jatkoa hankkeelle eli syksyn 2017 toimintaa. Taideoppilaitoksilla oli hankkeessa myös yhteisiä oppilaita.

”Mmm teemme suunnittelutyötä, eli ja kokoustyötä... Ja suunnitellaan myös tulevaa eli tota, eli jatkoa tälle tämän vuotiselle, niinku toiminnalle. Eli suunnitellaan yhdessä. Ja tosiaankin niinkun lähinnä on tuota mm rehtoreitten kanssa ollu kokouksia.” (rehtori2)

”No öö no se hankehakemus on tietysti tehty yhdessä ja sitten meidän oppilaat on monesti yhteisiä.” (rehtori4)

Rovaniemellä taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää tarjoavien oppilaitosten rehtorit olivat tiiviisti yhteistyössä keskenään koko ensimmäisen hankevuoden ajan. Rehtorit kokivat, että kommunikointi sujui hyvin ja rehtorit keskustelivat keskenään avoimesti siitä, mikä onnistui hankkeessa ja mitkä olivat haasteita.

Osa hankkeeseen osallistuneista toimijoista koki hankkeen raskaaksi ja työllistäväksi. Rehtorien kokemusten mukaan hankkeen toteuttaminen vei paljon aikaa. Hanke olisi tarvinnut vielä enemmän aikaa suunnitteluun ja asioiden läpikäymiseen. Rehtoreilla ei kuitenkaan ollut tuntimäärällisesti paljon aikaa yhteydenpidolle, sillä taiteen perusopetuksen kouluilla oli runsaasti myös oman koulun sisäistä työtä. Vaikka kommunikointi taiteen perusopetuksen rehtorien välillä koettiin sujuvaksi, rehtorien kokemusten mukaan aikojen yhteen sovittelu tapaamisten toivossa oli toisinaan haastavaa. Viirkorven (2000, 20) mukaan yhteydenpidon puute onkin yksi suurimmista esteistä hankkeen sujumiselle, sillä hankkeen tärkein ominaisuus on hyvä vuorovaikutus eri toimijoiden ja tahojen välillä.

”..aikojen yhteen sovittelu on hankalaa! ...tää on yllättävän raskassoutunen hanke. Ja vie paljon aikaa. Ja tota tähän pitäis olla enemmän aikaa tähän suunnitteluun ja läpikäymiseen. Ja nyt niinku ihan selkeesti näyttää et mejän niinku mejän hankekouluilla niin, rehtoreilla, kaikilla on niin paljon ylimäärästä muutakin työtä että se niinku se ajankäyttö ni tähän suhteessa ku tää on kuitenkin tuntimääräisesti aika pieni verrattuna niinku oppilaitosten tuntimääriin ni tää vie ihan älyttömästi aikaa et tää on niinkun tosi työllistävä hanke et en tiedä miten jatkossa.” (rehtori2)

Kaksi taiteen perusopetuksen opettajaa tekivät alussa keskinäistä yhteistyötä, jossa sopivat tehtävänannoista ja miettivät toiminnan toteutumista. Toiminnan alettua työskentely muuttui kuitenkin hyvin itsenäiseksi. Suurimmalla osalla opettajista yhteistyö rajoittui pelkästään taiteen perusopetuksen eri taiteenlajien opettajien yhteispalavereihin eikä yhteistyötä tehty kenenkään muun kanssa. Yhteistyö koettiin yleisesti ottaen vähäiseksi ja yksipuoliseksi peruskoulujen kanssa. Lukuvuoden aikana ei oltu järjestetty palaveria, jossa oltaisiin sovittu tila-asioista ja muista tärkeistä asioista peruskoulujen kanssa. Taiteen perusopetuksen opettajat toivoivat sujuvampaa yhteistyötä perusopetuksen luokanopettajien kanssa.

"No se yhteistyö jäi ainakin minun osalta näihin palavereihin... ettei ei siinä ollu muuta." (ope5)

"Oikeestaan silleen että tietenki se on aika vähästä koska heillä on omat oppituntinsa ja mulla on omat oppituntinsa että se on ehkä sellasta aika semmosta." (ope2)

Työskentely hankkeessa koettiin itsenäiseksi ja yksinäiseksi. Hankkeen opettajilla ei ollut työpareja, jolloin vertaistukea eikä työssä vaadittavaa apua ollut mahdollista saada. Hankkeen päättymisen jälkeen koettiin kuitenkin haikeutta hankkeen loppumisesta, vaikka hankkeessa toimiminen vaati taiteen perusopetuksen opettajilta paljon.

"Mulla on ollu aika yksinäistä työtä.. ja sit tosiaan tää oli yksinäistä työtä aina koulupäivän jälkeen yksin luokkiin ja kellään ei oo oikein sitä tuki.. tukea mulle eikä semmosta aikuisten huumoria että vois niinkö oottaa huumorilla välillä sen homman niinku jonkun muun kans..." (ope3)

"...ja sitte toisaalta et nyt ku oli viimeinen tunti ni sitte tuli kuitenkin sellanen haikee olo ehkä sekin osa semmosta niinkö jotain hankkeen onnistumistakin tai jotenkin.. että tunnistaa tommostakin siellä sitten kuitenkin." (ope4)

Joissakin kouluissa opettaja toteutti toimintaa hyvin itsenäisesti eikä ollut yhteistyötä kun taas toisissa kouluissa oltiin enemmän yhteistyössä luokanopettajan kanssa. Joissakin kouluissa harrastustoimintaa toivottiin lisää.

"Et joissaki kouluissa opettaja vaan käy pitämässä eikä tapaa ketään eikä kuule keltään mitään mutta sitte joissaki kouluissa ni on sitte ihan selkeästi ni ollaan mukana siinä ajatuksessa ja toivotaan lisää." (rehtori2)

3.1.2 Taiteen perusopetuksen ja peruskoulujen välinen yhteistyö

Hankkeessa mukana olleiden taideoppilaitosten rehtorit tekivät yhteistyötä myös taiteen perusopetuksen opettajien kanssa, jotka olivat toteuttamassa opetusta peruskouluilla ihan taiteessa -hankkeessa. Opettajien kanssa pidettiin kokouksia, joissa keskusteltiin ryhmien toimivuudesta.

Yhteistyöhön taiteen perusopetuksen opettajien kanssa kuului palkkahallinto ja tuntisuunnittelu. Toteutuneet tunnit, niiden arviointi ja materiaalihankinnat olivat myös osa yhteistyötä. Edellä mainittuihin teemoihin kuului taloustilanteen selvittäminen ja se, onko hankkeessa edetty suunnitelman mukaisesti.

Pulkkinen & Launosen (2005, 207) mukaan koulujen ja niiden ulkopuolisten järjestöjen ja yhdistysten tai esimerkiksi taideopetuksen välisen moniammatillisen yhteistyön verkostoitumisen ytimessä on koulun johto ja erityisesti rehtorin näkemys koulusta alueellisena toimintakeskuksena. Koulun johdon vastuulla on pitkäjänteinen suunnitelma siitä, miten oppituntien ulkopuolista toimintaa ja verkostoitumista toteutetaan. (Pulkkinen & Launonen 2005, 207).

Taiteen perusopetuksen rehtorit olivat tyytyväisiä yhteistyöhön hankeopettajien kanssa. Yksi rehtoreista koki erittäin tärkeäksi myös, että toiminta näkyy myös ulkopuolisille ja että päättäjät ymmärtävät heidän arvon taiteen perusopetuksen tarjoajina.

”No erinomaisesti, että mahtavan mukavaa porukkaa ollu niinku tehä tätä ja sitte taiteen perusopetuksen merkitys että ei meillä oo täällä Rovaniemellä muita ku me kolme, jotka tarjotaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukasta opetusta että kyllä se on niinku valtavan tärkeätä että me näymme ja että päättäjät ymmärtää sen että mikä meidän arvo on tässä opetuksen tarjoajina.” (rehtori4)

Vaikka kaikki hankkeessa mukana olleet taiteen perusopetuksen oppilaitokset ovat Rovaniemen kaupungin alaisia, yksityistä tanssiopistoa lukuun ottamatta, ovat laskutusjärjestelmät ja oppilashallintojärjestelmät jokseenkin erilaiset. Tämä toi haasteita, mutta rehtorit selvisivät niistä tekemällä kompromisseja.

“Mutta ne tuli tässä alkuvaiheessa esille tää käytännön toteutus. Esimerkiks miten laskutetaan näitä asiakkaita. Siinä tuli. Mutta kaikki on järjestyny.” (rehtori3)

Taiteen perusopetuksen rehtorit tekivät yhteistyötä niiden peruskoulujen kanssa, joissa tarjottiin taiteen perusopetuksen ryhmäopetusta. Yhteistyöhön kuului hankkeen koordinointi ja organisointi. Rehtorit eivät eritelleet selkeästi keiden kanssa he tekivät yhteistyötä peruskouluissa. Yhteistyön koettiin kuitenkin sujuneen erinomaisesti heidän ja peruskoulujen välillä.

“No ainaki yhteistyö on onnistunu erinomaisesti.” (rehtori4)

”No minust se että se on hienoa että me ollaan tehty tällee ja löydetty yhteistyö ja yhteistyössä on se voima.” (rehtori3)

Taiteen perusopetuksen opettajien kokemusten mukaan yhteistyötä tehtiin eniten peruskoulujen rehtorien kanssa. Yhteistyö perusopetuksen rehtorien kanssa koettiin sujuneen hyvin. Yhteistyö sisälsi pääosin tiedottamista, sillä tieto opettajilta vanhemmille kulki perusopetuksen rehtorien kautta. Lisäksi tuntien peruutukset hoidettiin perusopetuksen rehtorien kautta, koska opettajilla ei ollut vanhempien yhteystietoja. Yhteistyötä tehtiin myös oman taiteen perusopetuksen oppilaitoksen rehtorin kanssa. Tilavaraukset sovittiin perusopetuksen henkilökunnan kanssa.

Ainoastaan yksi taiteen perusopetuksen opettaja kertoi aikeistaan tavata perusopetuksen rehtoria vielä lukukauden jälkeen palautekeskustelun ja ensi kauden tilavarausten muodossa.

Taiteen perusopetuksen opettajien mukaan vain kaksi taiteen perusopetuksen opettajista teki suoraan yhteistyötä perusopetuksen opettajien kanssa. Yhteistyön toisina osapuolina olivat luokanopettaja ja aineenopettaja. Perusopetuksen aineenopettajan kanssa tehty yhteistyö koettiin onnistuneeksi ja sujuvaksi, mutta vähäiseksi. Luokkatilojen varaaminen ja samanlaisten opetuksen teemojen suunnitteleminen kuuluivat yhteistyön sisältöihin. Yksi taiteen perusopetuksen opettaja teki yhteistyötä myös iltapäiväkerho-ohjaajan kanssa.

”...koulun puolesta yhteistyötä tietenkin opettajan kanssa, sitten sen verran että hän on meille mukavasti suonut tän oman luokkansa sitten käytettäväksi.” (ope1)

”Ja sitte tota... ei oo yhtään kokousta jossa ois yhtä aikaa ollu.. niinkö kukkaan koulun henkilökunnasta... niin koko vuonna ei yhtään kokousta että jossa oltais juteltu että miten nää tila-asiat ja muut.” (ope3)

3.2 Taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskoulun tiloihin

Ihan taiteessa –hankkeessa taiteen perusopetus koettiin erilaiseksi kuin taiteen oppilaitoksissa järjestettävä taiteen perusopetus. Ihan taiteessa -hankkeen opetus poikkesi taiteen perusopetuksen oppilaitosten opetuksesta erityisesti tuntimääränsä puolesta. Myös opettamisen muoto oli erilainen. Taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa opetus tapahtuu usein yksilöopetuksena, kun taas hankkeessa opetus tapahtui kokonaan useamman oppilaan ryhmissä.

”No taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärä on 1300 tuntia että ei tää oo lähelläkää sitä. Onhan tää hyvä startti sille.” (rehtori4)

Puurula & Väyrysen (1992, 35) mukaan yksi taiteen perusopetuksen onnistumiseen liittyvä kysymys onkin kunnallishallinnon kapasiteetti uudistaa toimintaansa etsimällä ja hyödyntämällä poikkeavia toimintamalleja. Muun

muassa peruskoulujen tilat ovat olleet pitkään suljettuina koulun ulkopuolista toimintaa kohtaan. (Puurula & Väyrynen 1992, 35.)

Opettajat kokivat hankkeen myötä, että taiteen perusopetus ei voi siirtyä kokonaan perusopetuksen toimintaympäristöön. Ajateltiin, että taiteen perusopetus voisi toimia osittain perusopetuksen tiloissa. Koska lapsia tulee monista eri lähtökohdista, taiteen perusopetus peruskouluilla voisi olla sovellettu versio taiteen perusopetuksesta, jossa käytäisiin läpi erilaisia taiteen muotoja. Ajatuksena taiteen perusopetuksen siirtyminen koulumaailmaan koettiin hyvänä, mutta käytännön toteutuksessa ei koettu onnistumista. Tehtävänannot pitäisi miettiä oppilaiden taitovaatimusten ja lähtötason mukaan eri tavalla.

”Se voi olla niinkun osana mun mielestä taiteen perusopetusta mutta sitte ei se voi olla niinku korvaavaa tälle tämmöselle niinku taide taide.. sille niinku semmoselle harrastukselle niinku täällä esimerkiksi että sitten.”
(ope4)

”Että noin se ehkä semmosena alakouluikäisten harrastuksena et se voi olla vielä aika laaja se niinku mitä siellä tehhään.. ni semmosena se voi mun mielestä toimia mut että sit jos aletaan miettiä että sinne tulee lapsia niin monesta eri lähtökohasta.. ja tuota erilaisin toivein.” (ope4)

”Että se täytyy jotenki mennä niin paljon enemmän sen ryhmän mukaan sitten että mitä siellä voi niinku käydä niistä perusteista.” (ope4)

Koulu on paikka, joka toimintansa ansiosta tavoittaa kaikki lapset ja nuoret. Näin ollen koulu voidaan nähdä ainutlaatuisena paikkana, jolla on mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi lasten ja nuorten vapaa-ajan viettämisen tapoihin, tunne-elämän tasapainoisuuteen sekä sosiaalisen kehityksen piirteisiin. (Pulkinen & Launonen 2005, 243.) Taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskouluun sisälisi opettajien kokemusten mukaan enemmän kasvatuksellisia asioita, jotka vaativat taiteen perusopetuksen opettajilta sopeutumista uudellisessa

toimintakulttuurissa. Opettajat kokivat, että taide jäi kakkoseksi. Esimerkiksi opetus oli oltava erilaista kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa, sillä eteneminen oli hitaampaa.

Uusien yhteistyömallien kehittäminen on tarpeellista, jotta hyvän kasvatuksellisen tasapainon löytyminen olisi mahdollista (Pulkkinen & Launonen 2005, 8). Hankkeen toiminnassa haluttiin korostaa ennen kaikkea sitä, ettei toiminta ole iltapäiväkerhotoimintaa vaan opetus on tasolta toiselle etenevää. Harrastetunnit voisivat kuitenkin olla osa iltapäiväkerhotoimintaa.

“Voidaan järjestää sitä toimintaa iltapäiväkerhoaikana ja siirtää sitä sinne iltapäiväkerhoon, mutta emme ole iltapäiväkerhotoimintaa emmekä tule sitä olemaan. Sit me ei olla enää laajaa oppimäärää et sit me ollaan jo yleistä oppimäärää ja se ei oo se meidän tavote vaan meidän tavote on tasolta tasolle etenevää opetusta ja ammattiin johtavaa että ammattiopintoihin johtavaa ja tutkintoon johtavaa.” (rehtori4)

Yksilö, joka on sisäisesti motivoitunut on sitoutunut ja keskittynyt tekemäänsä asioihin (Byman 2002, 28). Oppilaiden sitouttaminen ryhmiin koettiin haasteelliseksi. Opettajat kokivat, että peruskouluissa toteutettuun taiteen perusopetukseen sitouduttiin huonommin kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa järjestettyyn taiteen perusopetukseen. Syynä tähän arveltiin olevan se, että toiminta tapahtui koulun tiloissa, jolloin osalla oppilaista suhtautuminen harrastamiseen oli vähemmän sitoutunutta. Bymanin (2002, 29) mukaan koulua syytetään usein siitä, että sen toiminta sammuttaa oppilaan luonnollisen uteliaisuuden sekä lisää vääränlaista motivaatiota. Hankkeessa opettajat kokivat, että sitoutumattomuuden taustalla saattoi olla myös se, ettei oltu ymmärretty, että taiteen perusopetus on pitkäkestoista ja vaatii pitkäjänteisyyttä, eikä oppimisen tuloksia voi nähdä heti.

“No se on periaatteessa se oppilasmäärä ja oppilaitten sitouttaminen mikä on kyllä tavallaan.. Että tota se on se oppilaitten saaminen tähän hankkeeseen tähän iltapäivätoimintaan mukaan ja tavallaan heidän sitten tavallaan sitouttaminen niin se oli sitten hankalaa.”
(ope1)

“...musta tuntuu et tähän sitouduttiin heikommin koska tää oli koulun tiloissa ikään kuin iltapäiväkerho...” (ope3)

Motivoituneella ihmisellä on jokin intentio eli hänen toimintaansa ohjaa jokin päämäärä tai tavoite. Tähän intentioon liittyy toive saavuttaa jokin päämäärä sekä keinot sen saavuttamiseksi. (Byman 2002, 26.) Yhden opettajan mukaan eräät oppilaat eivät olleet sisäistäneet taiteen perusopetuksen ryhmien oppisisältöjä ja tavoitteellisuutta. Oppilaiden oli vaikea kertoa omista kiinnostuksen kohteista, jotka liittyvät taiteeseen. Opettajat kokivat, että jotkut oppilaista olisivat olleet ryhmässä vanhempien kehoituksesta eivätkä omasta kiinnostuksestaan.

”Mutta se että oltiin niinkö iltapäiväkerhotyylillä tulossa että ei ... ko kysy mikä taiteen osa-alue kiinnostaa ja sitte ehotti kaikkea...tosi harva osas vastata mittään mikä kiinnostaa ... ne oli vaan tullu kattomaan et on kerho.” (ope3)

”Niin se ei oltu niinku sisäistetty että tää on nyt ihan oikeesti etenevää taiteen perusopetusta eikä harrastelua mitä sattuu... se oli aika rankkaa koska sinne tultiin samalla tavalla ko iltapäiväkerhossa toiveitten kans voitaisko tänään leikkiä piilosta... semmonen.” (ope3)

3.3 Yleisötyön siirtyminen peruskouluihin

Kärkihankkeen tavoitteena on yleisötyön siirtyminen kouluihin taidelaitoksista ja museoista (Mäenpää, 2015). Yleisötyötä tehdään uuden ja laajemman yleisön

tavoittamiseksi, joka antaa mahdollisuuden tutustua laitoksiin sekä niiden tarjontaan. Lisäksi yleisötyö mahdollistaa tuen, joka auttaa kulttuuripalveluiden käytössä tarvittavien tietojen ja taitojen omaksumista. (Sorjonen 2015, 11.)

Yleisötyöhön sisältyy usein saavutettavuuden parantaminen. Lisäksi taide- ja kulttuurilaitosten rahoittajat ovat kiinnittäneet huomionsa viime vuosien aikana yleisötyöhön. Myös eri puolella Suomea olevat kunnat ovat osallistuneet useisiin hankkeisiin viimeisen kymmenen vuoden aikana, joissa eri oppilaitoksia on innostettu yleisötyöhön. (Sorjonen 2015, 12.) Ihan taiteessa –hankkeessa taiteen perusopetuksen opettajat kokivat yleisötyön siirtymisen kouluihin hyvänä mahdollisuutena taiteen perusopetuksen oppilaitosten ulkopuolelle siirtymisessä. Lisäksi koettiin, että yleisötyön siirtyminen kouluihin vaatii uudenlaisia resursseja ja yhteistyötä peruskoulujen kanssa.

”En minä nää sitä esteenä, se vaan vaatii työtä. Että sitä tietenki tarvii resurssoida sitte erilailla, varata aikaa ja tehdä yhteistyötä sen koulun kans et sinne vois järjestää.” (rehtori3)

Taiteen määrittely ei ole yksinkertaista, sillä taide jo itsessään on moniulotteista. Usein onkin vaikeaa erottaa, milloin esimerkiksi käsityön tuotos muuttuu taiteeksi. Aina lopulta kyse on elämyksestä, jonka yksilö kokee sisimmässään, jota voidaan kutsua taidekokemukseksi. (Juvonen 2007, 27–28.) Yksi rehtori koki ettei taide saa olla peruskoulun arjesta irrallinen asia, vaan näkyvissä ja koettavissa.

”Et ja sit myöski että se taide voi näkyä siellä koulussa myöskin niin että se ei olis joku sellanen irrallinen juttu. Pelkästään. Vaan että tota et se niinkun on koko aika siinä arjessa tavalla tai toisella mukana. Että ei nyt voi sanoa että koko ajan mukana mutta että kuitenkin linkki, linkki sillä lailla että tota se on näkyvillä tai koettavissa ja näin.” (rehtori1)

Toisaalta opettajat kokivat, että yleisötyö pitäisi siirtää takaisin taiteen perusopetuksen oppilaitoksiin. Koettiin, että käytännön ongelmat ja oppilaiden motivaation puute vaikeuttivat yleisötyön siirtymistä peruskoulumaailmaan.

“Koen että se pitäis siirtää takas taideoppilaitoksiin... silloin siinä karsiutuis samalla ne oppilaat joilla ei oikeesti oo motivaatiota.” (ope3)

Lukuvuoden päätteeksi Ihan taiteessa -hanke järjesti esityksiä, joiden tarkoituksena oli tuoda näkyvyyttä hankkeelle. Tarkoituksena oli että kaikki koulun opettajat, koko koulun henkilökunta ja muut oppilaat näkevät mitä hankkeen puitteissa tehdään. Esiintymiset toteutettiin peruskoulun juhlissa, vaikka juhliin osallistuminen koettiin ensin hieman haastavaksi.

“On haastavaa, että nythän meillä oli... mutta no, et päästään sinne koulunkin juhliin esiintymään. Sit nää mejän Ihan taiteessa –oppilaat esiintyivät myös siinä mutta jos tämmöstä ei jos mä en ois ujuttanu heitä siihen niin sitten varmaankin vain vanhemmille oltais päästy esiintymään.” (ope2)

Esiintymisten tavoitteena oli myös mainostaa taiteen perusopetuksen toimintaa, levittää kokemuksellista tietoa hankkeesta ja luoda jatkuvuutta toiminnalle. Lisäksi esiintymisten tarkoituksena oli yhdistää taiteen perusopetuksen toimintaa ja peruskoulun toimintaa.

“Et myös toivon näitten mejän esityksien tuovan sitä että kaikki opettajat ja koko koulun henkilökunta ja muut oppilaat näkee et mitä me tehdään [...] ei välttämättä niitä paperisia tiedotteita vaan just sitä yhteistyötä, että se tieto leviää niinku tavallaan sen kokemuksen kautta.” (rehtori1)

Taiteen perusopetuksen opettajat kokivat peruskoulujen opettajien ja oppilaiden vanhempien pitäneen esityksistä. Taiteen ilmestyminen koulun tiloihin koettiin positiivisesti.

“Ja nyt tää avas ku he esiinty niin kyllä opettajat ja vanhemmat ja kyl he olivat että mahtavaa! Et varmaan se nyt avaa toivottavasti vähän sitä erilaista näkökulmaa et mitä me oikeesti tehdään siellä että.” (ope2)

”Mutta koulut oli ilahtuneita aina ku tuli niinku taidetta käytäville se niinkö oli positiivinen juttu.” (ope3)

3.4 Toimintakulttuurimuutos, jossa koulun tilat ovat iltapäivisin monipuolisessa lasten ja nuorten harrastuskäytössä

Koulut ovat merkittävässä roolissa järjestettäessä oppituntien ulkopuolisen toiminnan ohjausta (Pulkkinen & Launonen 2005, 51). Kärkihankkeen valtakunnallisena tavoitteena on vahvistaa toimintakulttuuria, jossa koulun tilat ovat iltapäivisin monipuolisessa lasten ja nuorten harrastuskäytössä (Mäenpää 2015). Ihan taiteessa -hankkeen oppitunnit järjestettiin lukuvuonna 2016-2017 rovaniemeläisten peruskoulujen liikuntasaleissa, tavallisissa koululuokissa, kuvataideluokissa ja teknisen työn tiloissa.

Taiteen perusopetuksen rehtorit pitivät taiteen perusopetuksen ryhmien järjestämistä peruskoulujen tiloissa sekä hyvänä että haasteellisena asiana. Rehtorit kokivat positiivisesti sen, että lapsille taidetoiminta oli omissa turvallisissa tiloissa, heti koulun jälkeen. Oppilaille oli helpompaa siirtyä opetukseen kun se järjestettiin omassa koulussa, jolloin opetukseen pääsi siirtymällä vain toiseen tilaan, jatkaen harrastukseen suoraan koulupäivän jälkeen. Lisäksi peruskouluille tilanne oli hyvä, koska koulun tilat saatiin käyttöön ja niissä järjestettiin mielekästä toimintaa eikä pelkästään koulun omaa toimintaa.

“Että lapsille se iltapäiväkerho tai se taidetoiminta on hyvin omissa turvallisissa tiloissa, ei tarvi lähtee mihinkää. Se on heti koulun jälkeen, ei tarvi illalla rampata.” (rehtori1)

Kaikille muille paitsi yhdelle taiteen perusopetusta järjestävälle taholle peruskoulujen tiloihin siirtyminen ei ollut uusi asia. Siirtyminen peruskoulun tiloihin vaati enemmän suunnittelua. Toimintaa toteutettiin pienemmillä resursseilla kuin mitä taiteen perusopetuksen tiloissa.

”Eli johtuen juuri näistä aikasemmin mainituista seikoista. Ja muun muassa sitte siitä että kun ei ole oma koulu kyseessä tai oma oppilaitos kyseessä niin kaikki materiaalin kuljetukset ja opettajan liikkumiset ja kaikki tämmöset ni täytyy tehdä suunnitellusti ja ja hyvin paljon niukemmilla resursseilla kun kun mitä tota omassa oppilaitoksessa.”
(rehtori2)

Rehtorit kokivat kaikesta huolimatta hyvänä sen, että opettajat liikkuvat, eivätkä oppilaat, joka toteutuu järjestettäessä opetusta peruskoulujen tiloissa. Positiivisesti koettiin myös se, että taiteen perusopetus olisi kaikkien saavutettavissa. Myös vanhemmat olivat antaneet positiivista palautetta rehtoreille siitä, että lapset saivat jäädä koululle koulupäivän jälkeen taiteen perusopetuksen pariin.

”Että mieluiten ehkä niin että opettajat liikkuis ku että oppilaat liikkuu. Se jotenki kaiken sen materiaalinkin liikkuttelu ni on sit pitää ottaa huomioon että se ei oo ihan yksinkertasta että tässähän meillä on ihan kaikki välineet tässä.” (rehtori4)

”Eli se on oppilaille helpompaa siirtyä suoraan omassa koulussa ni vain tilaan jossa on sitä taiteen perusopetusta. Ja jatkaa siitä sitte koulupäivän jälkeen suoraan. Aa.. kuten tossa aikasemmin aikasemmin sanoin niin siinä on hyviä asioita mutta tota ja sit se on niinku varmaan vanhemmille myöskin vanhemmilta on tullu tällasta viestiä että se on hyvä, että lapsilla on suoraan koulusta oman koulun piirissä sitä taiteen perusopetusta.” (rehtori2)

Opettajien kokemusten mukaan hankkeen myötä siirtyminen koulun tiloihin koettiin sekä sujuvaksi, että haastavaksi. Positiiviseen kokemukseen yhtenä syynä arveltiin olevan aikaisempi kokemus päiväkodissa ja koulussa opettamisesta erityisesti yhden taiteen perusopetuksen oppilaitoksen kohdalla. Negatiivista palautetta ei oltu saatu luokkiin menemisestä, mutta siivoamisesta oli muistutettu erikseen.

“...tää on mielenkiintonen kysymys kun mä oon niin monta vuotta opettanu tuolla päiväkodeilla ja kouluilla että tuota mie ehkä koen sillä tavalla että nnn... tosi mukavasti. Joo että mun minun, mä oon niin kauan ollu että minusta se niinkun on joustavaa...” (ope2)

“Sitte tämä et saatettiin sanoa et kukkaan ei siivoa sun jälkehen.” (ope3)

Työlääksi koettiin myös luokkatilojen järjestäminen ennen harrastustoiminnan alkamista ja harrastustoiminnan jälkeen. Taiteen perusopetuksen rehtorien mukaan perusopetuksen opettajat pitävät omaa luokkatilaansa omanaan ja luokka pitäisi järjestää samalla tavalla takaisin ryhmätoiminnan jälkeen. Noamin (2018) mukaan tämä on kansainvälinen ongelma. Hänen mukaansa peruskoulujen opettajilla ei ole valtaa peruskoulujen ovien sulkemiseen muilta toimijoilta koulupäivien jälkeen, mutta ammatillinen kilpailu ja omien tilojen hallussapito voivat hidastaa koulujen hyötykäyttöön saamista iltapäivisin. (Noam 2018.) Myös Ihan taiteessa -hankkeen opettajat kokivat, että heidän täytyy järjestää luokka ennen toiminnan alkua ja toiminnan jälkeen. Tähän koettiin menevän paljon aikaa.

“Mutta mä olin siellä koululla ja sitte siellä rehtori sano että miks tähän menee tätä oppitunnin aikaa että miksei sitä tilaa voi laittaa valmiiks? Ja sit että hyvä idea laitetaanki lapset laittamaan, siirtämään ne valmiiks että nyt se ei oo tavallaan sen opettajan vastuulla että on ne sitte kumminki ne koulut ottanukki hyvin vastaan että huomaa että heillä on tarvetta varsinki nää jotka on kauempana tästä keskustasta se

liikkuminen tänne keskustaan on niillä oppilailla haasteellisempaa että mutta tilathan on kaupungin tiloja ja ne on mejjän kaikkien yhteisiä tiloja että.” (rehtori4)

“Muuta et ne pitäis niinkö kauhee roudaaminen sin et miten yhistelet ne luokat sen näköseks et siellä voijaan tehdä taidetta.” (ope3)

“...ettei tarvi niinkö niin paljo niinku raahata kaikkea niinkö siivota ja sitte mieltiä ku mä en tunne niitä oppilaita et mikä pulpetti oli kelläkin sen luokan jäläkeen sen tunnin jäläkeen. Ko ne aina sitte eri paikkaan saattaa mennä jonku oppilaan pulpetti ni enhän mä sitä tunnista.” (ope3)

Yhdeksi haasteeksi koulun tiloihin siirtymisessä koettiin salivarauksien aikatauluhaasteet. Peruskouluissa jaksojärjestelmä ja jakson vaihtuminen saattoi pakottaa taiteen perusopetuksen opettajia muuttamaan ryhmien kokoontumisaikatauluja. Tilan varaaminen eli ajan saaminen tilaan oli ongelma ja sitä vaikeutti peruskoulujen muuttuvat lukujärjestykset jaksojen vaihtuessa. Kun jakso vaihtui, myös taideopetuksen ajankohdan olisi pitänyt muuttua, jotta kaikki hankkeeseen alun perin osallistuneet oppilaat olisivat päässeet jatkamaan opintojaan taiteen perusopetuksessa omalla koulullaan.

“ja jos tähän nyt laittaa sit et mikä peruskoulussa on haastavaa että siellä on kuuskytminuuttiset tunnit ja ne on jaksoina. Ja se jakso tarkoittaa sitä että ku on lukujärjestyksessä sitten se jakson jälkeen muuttuu se kellonaika ni se on ollu haastavaa et sitten on voi olla tai on olluki että jos minä en olis ottanu rehtoriin yhteyttä niin meillä ei olis ollu salia (tilaa). Että tää on sit semmonen kompastus mut sitte kyllä me ollaan aina se sali(tila) saatu.” (ope2)

”Öö...noo, koulun sali päiväaikaan tuntuvat olevan kyllä täynnä, että sinne saa sen oo tota noin ni ajan sinne saliin niin se on haaste. Sitte koulussa ku on jakso-opetus ni sitte oppilailla jaksot vaihtuu ni sitte

myöski sen tunnin ajan pitäs pystyä vaihtumaan että kaikki ne ketkä on siihe ilmottautunu ni pääsee.” (rehtori1)

3.4.1 Tilojen soveltuvuus harrastuskäyttöön

Suurin osa opettajista koki, että koulun tilat soveltuivat yleisesti taiteen perusopetuksen mukaiseen opetukseen. Toisaalta osa opettajista koki etteivät koulun tilat sopineet kaikenlaisen taiteen harrastamiseen.

“Hyvin. Kyllä ne täytti vaatimukset aiva hyvin.” (ope5)

“Tilat sinällään soveltuu hyvin.” (ope6)

“No just tämä että koulujen tilat ei niinkö sovellu siihen ta.. kaikenlaiseen taiteiluun...” (ope3)

Rehtorit saivat taiteen perusopetusta peruskouluilla järjestäviltä opettajilta palautetta myös siitä, että tilat eivät välttämättä aina vastanneet taiteen perusopetuksen vaatimuksia. Taiteen perusopetuksen toteutumiseen hankkeessa pitäisi olla samantasoiset tilat kuin taiteen perusopetuksen tilat, jotta samantasoinen opetus olisi mahdollista. Koulun tilat eivät aina soveltuneet taiteen opettamiseen yhtä hyvin kuin taiteen perusopetuksen tilat.

“Että ihan oikeasti jos oltais ihan taiteessa -hankkeessa niin niin kyllä meillä pitäis olla samanlaiset tilat ku taidekoululla.. jos meiltä oletetaan samaa opetusta.” (ope3)

“...ja siitä on niinkun sitten keskusteltu myös opettajien kanssa ja tuota lisäksi sitten öö tilojen kanssa saattaa olla ongelmia koska ne eivät välttämättä vastaa taiteen perusopetuksen vaatimuksia.” (rehtori2)

Taiteen perusopetuksen siirtymisen peruskoulun tiloihin yhdeksi suureksi haasteeksi osoittautui säilytystilojen puute ja kalusteiden siirteleminen tilasta toiseen. Varsinkin materiaalien kuljettaminen oppitunneille muodostui haasteeksi. Lisäksi kouluilla ei ollut saatavissa pulpettien suojaamiseen tarvittavia suojamateriaaleja. Taiteen perusopetuksen rehtorien mielestä olisi ollut helpompaa, jos hankkeessa käytettävät tarvikkeet ja materiaalit olisivat olleet valmiina peruskoulujen tiloissa.

*”...jos on esimerkiksi liian pieni pöytätila et on vaan pulpetti ei mahdu tekemään isompaa työtä tai että joudutaanko niinku osa tunnista käyttämään siihen et siirretään kalusteita. Tai että (naurahdus) ei ole suoja, suoja tota juttuja tai ei ole paikkaa missä pitää keskeneräisiä töitä.”
(rehtori2)*

*”En minä nää sitä esteenä, se vaan vaatii työtä. Että sitä tietenki tarvii resurssoida sitte erilailla, varata aikaa ja tehdä yhteistyötä sen koulun kans et sinne vois järjestää ettei tarvis kaikkea aina kuljettaa että se on semmonen järjestelykysymys ja organisointikysymys, että tämä on tullu esille että mihi miä ainaki aion jatkossa panostaa sitte.”
(rehtori3)*

Ainoastaan yhdellä taiteen perusopetuksen oppilaitoksella oli jo ennen hanketta kaappeja käytössään peruskoulun tiloissa. Toisaalta toisen taiteen perusopetuksen oppilaitoksen opettajalle tavaroiden kuljettaminen paikasta toiseen oli jo entuudestaan tuttua. Kyseisen koulun rehtorin kokemuksen mukaan oli ymmärrettävää, että tavaroiden siirtäminen yksiköstä toiseen jokaiselle harrastuskerralle oli haaste muille hankkeessa toimiville taiteen perusopetuksen oppilaitoksille.

“On tuttua se tavaroiden roudaaminen ja yhteistyö koulujen kanssa ja sittenhän meillä on yhteisiä kaappeja koululle on sovittu, mutta sitte joka lähtee tommosta kiinteästä yksiköstä niin siinä on tullu sitte että se on valtavaa se tavaroitten roudaaminen. Että meillä on tää työ- ja

toimintakulttuuri ollu erilaisia niin se on uus asia. Ja osa on siihe niinku väsynyt.“ (rehtori3)

Opettajat kokivat peruskoulujen tiloissa erityiseksi haasteeksi sen, ettei tiloissa voinut säilyttää taiteen perusopetuksessa tarvittavia materiaaleja tai tarvikkeita. Materiaaleja jouduttiin kuljettamaan joka kerta kerhotoimintaan, joka koettiin työlääksi. Taiteenlajista riippuen säilytystilaa olisi tarvittu töiden ja materiaalien säilyttämiseen. Varastotilan puute koettiin yleensäkin jatkuvaksi ongelmaksi kouluissa työskentelemisessä.

“Mutta tota siellä sitte haasteitahan siellä on ollu sitte se että siellä ei esimerkiks oo niinku, varsinaisesti mä en oo pystyny säilyttää mitää siellä...enkä muuta tämmöstä että ne on pitäny niinku kuletella sieltä tai täältä sinne ja takasi sitte.” (ope1)

“Mä kuletan kaikki materiaalit mukana kotua sinne ja jos joku saa aikasemmin valamiiksi ni lisätehtäviä ei oookaan mukana... elikkä tavallaan se että kö sinne kulettamiseen mennee niin paljo... ei voi kantaa kaikkea.. oli rankka vuosi... just tuo tavaroitten kulettaminen.” (ope3)

“Varastotillaa ehkä vois olla enämpi mutta muuten hyvin.” (ope5)

3.4.2 Oppilaat harrastajina koulun tiloissa

Opettajat kokivat, että koulun tiloihin siirtyminen aiheutti muutoksia myös oppilaiden käyttäytymisessä verrattuna taiteen perusopetuksen tiloissa pidettyihin oppitunteihin. Oppilaiden jääminen samoihin koulun tiloihin koulupäivän päätyttyä lisää opettajien mukaan oppilaiden levottomuutta. Opettajat kokivat, että oppilaiden koulurooli ei katkea eikä ymmärretä, että osallistutaan taiteen perusopetukseen. Oppilaiden levottomuuden arveltiin johtuvan siitä, että ei tule katkosta koulupäivän ja harrastustoiminnan välillä.

Toisaalta opettajat kokivat, että harrastukseen oli helpompi osallistua, koska toimintaa toteutettiin peruskoulun tiloissa.

“...koulupäivän päätteeksi ku kerho jatkuu niin koulurooli ei katkea eli se että jäähään samaan tilaan samojen oppilaitten kans... ni se levottomuus osittain siitä että siinä ei tuu sitä katkoa et ne kävis kotona.” (ope3)

“...on sellanen helppo ja kiva ja matala kynnys tulla. Että kun se on vielä koulun alla oleva niin se jotenkin sitten luo sen että ei sun tarvi olla joku taiteen ammattilainen.” (ope2)

Yhtenä suurimpana haasteena opettajien kokemusten mukaan oli oppilaiden levoton käyttäytyminen. Opettajat kokivat levottomien oppilaiden kanssa työskentelemisessä vaativinta olleen työrauhan ylläpitäminen. Hankkeeseen osallistuneiden oppilaiden keskittymiskyky koettiin olevan heikompaa kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa opiskelevien oppilaiden keskittymiskyvyn.

“Kauheesti vaati työtä se että sai niinkö oppilaat tekemään kaikki eikä vaan niinkö puolet oli motivoituneita ja ne kärsi siitä ja ne sano sen ääneen että ko täällä on niin levotonta... kaikki häiritsee.” (ope3)

Valtakunnallisen kärkihankkeen rahoitusta saaneiden hankkeiden suunnitelmissa oli yli puolessa hankkeista otettu huomioon maahanmuuttajat tai erilaiset erityisryhmät. Erityisryhmiin kuuluivat kärkihankeraportin mukaan muun muassa henkilöt, joilla oli erilaisia tuen tarpeita sosioemotionaalisissa taidoissa, lieviä kehitysvammoja ja oppimisvaikeuksia (Määttä ym. 2018, 12).

Haapaniemi & Raina (2014, 63) mainitsevat teoksessa, että opettajan suhtautumisessa luokan hallintaan ja johtajuuteen on huomattavia eroja luokanopettajien ja aineenopettajien keskuudessa. Aineenopettajat valittavat usein siitä, että oppilaat häiritsevät ja vievät mahdollisuuden keskittyä heidän

opettajan työhönsä. Luokanopettaja joutuu kantamaan huolta luokkahengen rakentamisesta ja kokee vastuuta tämän kasvatustehtävän kautta syntyvästä tuloksesta. (Haapaniemi & Raina 2014, 63.)

Yksi rehtoreista painotti, että taiteen perusopetukseen kuuluu tietynlainen rauha, ajattelu-aika ja tila. Hänen kokemuksensa mukaan tähän ei oltu päästy helposti kaikissa tilanteissa, vaan rauhoittuminen vei aikaa opettamiselta.

”Kun ajatellaan taiteen perusopetusta niin taiteen perusopetukseen kuuluu myös tietynlainen rauha ja ja tota ajattelu-aika ja tila [...] se ei aina hetimiten toteudu siellä omassa koulussa eli [...] semmonen keskittyminen siihen mitä taiteen perusopetukses tehdään niin siihen oppiminen että pitää rauhoittua niin viekin aikaa.” (rehtori2)

Haapaniemen & Rainan (2014, 64) mukaan opetusryhmien ongelmat pääsevät valloilleen helpommin jos ryhmää ohjaava opettaja tapaa oppilaita harvoin. Esimerkiksi yläkoulun luokkaryhmät ovat ryhmädynamiikan näkökulmasta katsottuna heitteillä. Tämä johtuu siitä, että ryhmä jää ohjaukselta opettajien vaihtuessa oppiaineiden mukaan. Ryhmän suhdejärjestelmien laatu ja rakenne ratkaistaan silloin oppilaiden oman kehän sisällä. Oppilaat kamppailevat kovista paineista oman kehän sisällä, mutta opettajat ovat yleensä lähes tietämättömiä niistä. Yläkouluissa ongelmaa on pyritty ratkaisemaan ryhmänohjausjärjestelmällä. (Haapaniemi & Raina 2014, 64.)

Osa opettajista koki, että joitakin oppilaita oli haastavaa kohdata ja saada kontaktia aikaiseksi. Opettajat arvelivat ryhmässä olleen erityisen tuen tarpeessa olevia oppilaita. Opettajat kokivat haastavien oppilaiden kanssa toimiessaan riittämättömyyden ja epäonnistumisen tunteita. Apua pyydettiin sekä taiteen perusopetuksen, että perusopetuksen rehtoreilta.

“...pyysin sitä niinku koulunki rehtoria vähä seuraamaan niitä tunteja ja sillä lailla sitte se tilanne pikkasen rauhoittuki ihan vaan sillä et ne

(rehtorit) kävi kattomassa siellä... se oli vallan erilaista opettaa että sitä alkaa heti miettimään et onks se itsessä se vika et minkä takia ei saa kuria niihin lapsiin.” (ope4)

Uusimmat selvitykset kertovat, että perusopetuksen oppilaista jopa 20 prosenttia tarvitsevat erityistä tukea. Tarpeen muodostavat joko oppimis- tai muuta kehitykselliset haasteet tai perheen elämäntilanteesta aiheutuvat syyt. (Kykyri 2007, 111.) Osa opettajista arveli oppilaiden levottomuuden johtuvan siitä, että ryhmään päässeet oppilaat eivät olleet valikoituja, vaan kaikki halukkaat pääsivät mukaan opetukseen. Opettajien mukaan osa oppilaista ei soveltunut ryhmämuotoiseen taiteen perusopetukseen. Ryhmämuotoisessa opetuksessa levottomat oppilaat häiritsivät sellaisia oppilaita, jotka olisivat halunneet keskittyä oppimiseen. Opettajat arvelivat oppilaiden olevan levottomia myös siitä syystä, että toiminta sijoittui iltapäivään.

Harrastustuntien sijoittuminen heti koulun jälkeen koettiin haastavaksi siitäkin syystä, että kaikki oppilaat eivät olleet syöneet välipalaa. Tämä koettiin, olevan yksi syy oppilaiden levottomaan käytökseen.

“...kaunis ajatus mutta ko ne tilat on samat ja aika on suoraan iltapäivällä koulupäivän jälkeeseen... Ni siinä ei tapahu samaa kunnioitusta mitä tapahtuu taiteen perusopetuksen koululla jonne oppilaat menee motivoituneina välipalan syöneenä kotua. “(ope3)

”Siinä pitäis olla tämmönen välipala ensin että ku tankkausvaihe välissä ja sen jälkeen sais sitte tehdä.” (rehtori3)

Haapaniemen & Rainan (2014, 11) mukaan tulevaisuudessa hyvän oppimisen edellytyksiin kuuluu mm. sisäinen motivaatio, sosiaaliset taidot ja itseohjautuvuus. Erityisesti motivaatioon vaikuttaa se, kuinka hyvin oppilas viihtyy koulussa. (Haapaniemi & Raina 2014, 11.)

Opettajien mukaan ihan taiteessa -hankkeen ryhmiin osallistui eri oppilaita kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa oli aiemmin opiskellut. Ainoastaan yksi oppilas siirtyi taiteen perusopetuksesta iltaryhmistä koululla iltapäivisin toteutettuun taiteen perusopetuksen ryhmään. Yksi oppilas oli myös lopettanut hankkeen tunneilla käymisen kesken lukuvuoden siksi, koska hänen kaverinsa oli lopettanut harrastetunneilla käymisen. Osa oppilaista lopetti harrastustoimintansa Ihan taiteessa -hankkeen aikana, sillä ryhmän ilmapiiri oli levoton.

“Osa oppilaista lopetti opiskelun sen takia ku siellä oli niin levotonta koska siellä ei pystynyt keskittyä taiteeseen koska sinne pääsee kuka vaan eli ei oo pääsykoetta kuka vaan voi tulla sinne...”
(ope3)

Opettajien mukaan joitakin ongelmia olisi voitu ennaltaehkäistä jo alkuvaiheessa kysymällä lapsen vanhemmilta lapsen käyttäytymisestä ja soveltumisesta harrastustoimintaan.

“...ja ehkä joitakin ongelmia olis voinu ennaltaehkäistä kertomalla kotio suoraan lapsen käytöksestä että mieltikää onko tää harrastus sopiva että käytös on levotonta... siinä heti alkuvaiheessa.” (ope3)

3.5 Harrastamisen siirtyminen iltapäivään

Valtakunnallisen kärkihankkeen tavoitteena on lasten harrastusten siirtyminen illasta iltapäivään (Mäenpää, 2015). Ihan taiteessa -hankkeessa harrastustunnit toteutuivat iltapäivisin klo 12-17 välillä. Yhdessä koulussa harrastustuntien alkamista räätälöitiin siten, että oppilaat pääsivät heti oppituntien jälkeen taiteen perusopetuksen tunneille eikä hyppy tuntia tullut. Tunteja järjestettiin myös päivällä ja aamulla ennen koulun alkua riippuen jaksosta. Nuoremmat oppilaat pääsivät harrastustunneilta aikaisemmin ja vanhemmat oppilaat myöhemmin.

Hankkeessa koettiin positiivisena se, ettei lasten illat olleet täynnä harrastuksia, vaan lapset pystyivät lhan taiteessa -hankkeen myötä harrastamaan jo heti koulun jälkeen. Koettiin, että aikuisten tehtävänä on ottaa huomioon se, että myös lasten päivät ovat pitkiä, eivätkä lapset välttämättä jaksaa harrastaa myöhään illalla. Harrastamisen siirtyminen illasta iltapäivään koettiin positiiviseksi siltä osin, että näin toimimalla lapsille jää enemmän aikaa läksyille sekä perheen ja kaverien kanssa toimimiselle. Lisäksi lapsille ei tule niin pitkiä päiviä kodin ulkopuolella.

”Kyllä varmaan kaikki haluaa ettei se päivä veny sinne iltaan hirveen pitkälle.” (rehtori4)

”Onhan siinä se et ei tarvi sit illalla enää lähteä mihinkään harrastukseen että voi sitte rauhassa olla perheen ja kavereiden kanssa... läksyille jää aikaa sitten illasta ja näin et kyllähän se säästää niinku sitä vanhempien ja lapsen aikaa.” (ope4)

Toisaalta opettajat kokivat, että taiteen perusopetuksen siirtyminen iltapäivään oli haasteellista siitä syystä, että harrastustoimintaan asennoiduttiin samalla tavalla kuin iltapäiväkerhotoimintaan. Opettajien mukaan toiminta oli liian läheistä iltapäiväkerhotoiminnan kanssa.

”Eli tää on liian niinku lähellä fyysisesti ja henkisesti sitä iltapäiväkerhoa... se erottaminen että nyt ollaan tosissaan taiteen parissa kun ei oo ees kunnan tiloja.. se olis helepompi tehdä jos opetus olis ilta... illemmalla.” (ope3)

3.6 Kouluun kiinnittymisen vahvistaminen sekä turvattomuuden, yksinäisyyden ja tekemisen puutteen vähentäminen

Valtakunnallisen kärkihankkeen tavoitteisiin kuului myös lasten ja nuorten kouluun kiinnittymisen vahvistaminen, sekä turvattomuuden, yksinäisyyden ja

tekemisen puutteen vähentäminen (Mäenpää, 2015). Ihan taiteessa -hankkeen myötä syrjäkylien kerhotoiminta kiinnosti oppilaita. Kerhotoiminnan vähäisyyden takia yksi opettaja koki, että mikä tahansa taiteenlajin kerho olisi tullut täyteen hänen opettamallaan koululla. Näin ollen kerhon suosioon saattoi vaikuttaa enemmänkin kerhon tuleminen koululle eikä niinkään taiteen perusopetus.

“No tavallaan heikosti siinä mielessä että tavote oli viiä taidetta syrjäkylille niin nyt tuota syrjäkylillä ku ei oo muuta kerhotoimintaa ni mikä tahansa kerho järjestetään ni se tulee täyteen... ja sitten näillä oppilailla on laitettu et jes koululla on kerho... vihdoinkin joku kerho... niin niin... Taiteen perusopetus jää aiheena kakkoseksi.” (ope3)

Lasten elinpiiri muodostuu nykyisinkin koulun, kodin sekä vanhempien työelämän kolmiossa. Lisäksi vanhempien ajankäyttöön liittyvät paineet suuntaavat nykyään lapsiin. (Pulkkinen & Launonen 2005, 8.) Miernikin (2010, 55) mukaan yksi tärkeimmistä asioista, jonka vanhemmat voivat antaa lapsilleen on yhdessä vietetty aika. Myös harrastuksista ja taiteista keskustelu lapsen kanssa, lapsen mielenkiinnon kohteiden kartoittaminen, antaa vanhemmille myös mahdollisuuden tutustua lapseensa (Miernik 2010, 55). Harrastustoiminnan järjestäminen peruskoulujen tiloissa koettiin hankkeessa olevan hyvä asia lasten koulupäivien jälkeisen yksinäisyyden poistamiseen.

“Että sitä vois kyllä laajentaa sitä että jalkautuis sinne kouluihin että saatais sitä koulupäivän yhteyteen sitä taiteen perusopetusta että ettei niiden vanhempien tarvis lähtä sitte että ne lapset menee iltapäiväksi tyhjään asuntoon ja on siellä ja oottaa että ne vanhemmat tulee töistä kotiin...” (rehtori4)

“Ja sehä sitte on hyvä asia ettei tarvi mennä sinne yksin kotiin ja se on huoltajilleki on ihan mukava asia. On minusta se on tärkeä asia.” (rehtori3)

Turvattomuuden ja yksinäisyyden poistaminen on tärkeää, kun pyritään luomaan hyvää kasvu- ja oppiympäristöä lapsille. Kun mielekäs harrastustoiminta tuodaan koulun ympäristöön, lisää se lasten ja nuorten kiinnittymistä kouluun. (Haapaniemi & Raina 2014, 11.)

Sosiaalisiin ja emotionaalisiin ongelmiin vaikuttaa ympäristö, jossa lapset ja nuoret viettävät aikaa. Myös perheen tulotaso vaikuttaa ennusteeseen. Mielen terveyden riskejä pahentaa sosiaalinen epätasa-arvoisuus ja sosiaalisen tuen väheneminen perheen sisällä, koulussa ja yhteisöissä. Kiinnittyminen kouluun on tärkeää myös lasten mielen terveyden ja sitä kautta koulumenestyksen kannalta. (Malti, Liu & Noam 2010, 244.)

Viime vuosina suomalainen peruskoulu ei ole pärjännyt PISA -tutkimuksissa yhtä hyvin kuin ennen. Yhtä selkeää syytä tälle on vaikea löytää, mutta yksi pohtimisen arvoinen huomio on se, että Suomi on ollut viime aikoina kansainvälisissä vertailuissa kouluviihtyvyyden häntäpäässä. Tämä on hälyttävää, sillä koulussa viihtyminen on tärkeä mittari koulumenestykselle ja jatko-opintoihin sijoittumiselle. Oppimistilanteissa viihtyminen parantaisi oppimistuloksia, mutta viihtymistä oppitunneilla ei osaa kaivata sen enempää opettajat, kodit kuin oppilaatkaan. Viihtymisestä koulun tunneilla pidetään asiana, joka on irrallaan koulun päätoiminnasta eli opettamisesta ja kasvattamisesta. (Haapaniemi & Raina 2014, 12–13.)

Opettajat tulevat kouluun tekemään työtä, mutta oppilaat tulevat kouluun oppimisen lisäksi ylläpitämään ja luomaan sosiaalisia suhteitaan. Oppilaiden luomat odotukset koulupäivää kohtaan liittyvät enemmän sosiaalisiin suhteisiin kuin oppimiseen. (Haapaniemi & Raina 2014, 13.)

Miernikin (2010, 55) mukaan myös vanhemmat unohtavat, että lasten koulutuksessa täytyy olla mukana leikkisyyttä, eikä lapsia laiteta harrastuksiin välttämättä oikeista syistä, joista tärkein olisi lapsen hyvinvointi. Vanhemmat odottavat lapsilta näkyviä tuloksia saavutuksistaan. Näin vanhemmat

tiedostamattaan saattavat rajoittaa lapsen luonnollista kehitystä. Päätös harrastamisesta pitäisi viimekädessä tulla lapselta itseltään. (Miernik 2010, 55.)

Noam (2018) avasi Helsingin seminaarissa keskustelun 2000-luvun taidoista. Jos vanhemmat haluavat ajatella pienten lasten koulutusta pitemmällä tähtäimellä, heidän kannattaa antaa lapsen harrastaa taideaineita. Nykyaikana oletetaan, että kaikki osaavat lukea, kirjoittaa ja laskea matematiikkaa, joten työhaastatteluissa työnantajat haluavatkin näiden taitojen sijasta selvittää onko hakijalla kriittisen ajattelun, päätöksenteon ja empatian taitoja. Nämä taidot on opittavissa taiteen kautta. (Noam, 2018.)

3.7 Taide-, kulttuuri- ja liikuntaharrastusten lisääntyminen ja monipuolistuminen

Yhdeksi kärkihankkeen tavoitteeksi on määritelty myös lasten taide-, kulttuuri- ja liikuntaharrastusten lisääntyminen ja monipuolistuminen (Mäenpää, 2015). Hankkeen onnistumisena koettiin se, että ryhmät saatiin muodostettua ja osa oppilaista jatkoi koko vuoden Ihan taiteessa -hankkeen toiminnassa.

Kaikki aikuiset, jotka ovat säännöllisesti tekemisissä lasten ja nuorten kanssa ovat osaltaan vastuussa siitä, että lapset saavat kehittyä terveessä ympäristössä terveiksi aikuisiksi (Pulkkinen & Launonen 2005, 68). Opettajien kokemusten mukaan lapset oppivat vuoden aikana monenlaisia taitoja taiteen lajien lisäksi. Koettiin, että oppilaat olivat oppineet taiteellisesta prosessista.

”Nyt voin vastata tavallaan vaan omasta puolestani sitte tota ehkä mitä me ollaan saatu aikaseksi siellä näitten parinki oppilaan kanssa, että ku ihan kaksiki oppilasta ni ollaan päästy sellaseen tota varmasti että kaikilla jää mieleen tämä semmosena kokemuksena että tämä sitte tämä Ihan taiteessa -hankkeen sekä ehkä ennemmin kevät sitte näille oppilaille että itellenikin... ja se tavallaan ehkä se prosessi ja projekti myöskin jääny

semmosena onnistuneena kokemuksena ainaki omaan mieleen sitte.”
(ope1)

”Ainaki ittelle on tullu sellanen tunne että ne on saanu tästä ja oppineet paljonki tämän taiteenlajin kautta taitoja. Ja sit se et ne lapset on niinku tyytyväisiä... että vaikka se nyt on ehkä erilaista mitä he oppii siellä ku mitä täällä (taiteen perusopetuksen oppilaitoksessa) vastaavissa ryhmissä olis oppinu.. niin on siinä paljon samaakin.” (ope4)

”Että ku vertaa siihen alotustilanteeseen niin kyllähän se nyt on huikea ero kuitenkin siihen mitä se nytten viimesillä tunneilla oli. Vaikka se ei vielä ehkä ollut samanlaista ku täällä (taiteen perusopetuksen oppilaitoksessa) vieläkään... kyllä mie koen että he tyydyttävästi nämä niinku oppivat tämmöset vaikka se vaati juurikin sitä keskittymistä.”
(ope4)

Tuomikosken (1993, 11) mukaan jokaisella ihmisellä on erilaiset esteettiset taipumukset ja valmiudet. Lisäksi tätä esteettistä kapasiteettia täytyy myös kehittää (Tuomikoski 1993, 11). Osa oppilaista löysi oman lahjakkuutensa hankkeen toiminnan myötä. Lisäksi osa oppilaista löysi uuden harrastuksen. Näitä oppilaita haluttiin tukea. Opettajien kokemusten mukaan pienemmät oppilasryhmät mahdollistivat joissakin ryhmissä haasteellisempien töiden tekemisen. Tämä innosti myös oppilaita.

”Osa lapsista on saanu oman lahjakkuuden pintaan ja löytäny uuen harrastuksen ja piilevä lahjakkuus on sitte niinku päässy yllättäen... Niinku yllättävilläki... jotka aluksi ei ollu... niinku kukkimaan elikkä tota... osa on tästä löytäny niinku aivan... aivan aidon harrastuksen ja niitä haluaisin erityisesti tukea niitä oppilaita...” (ope3)

”Mie näkisin sen sillä että ny mullaki oli ryhmäkoko kohtuu pieni eli seittemän kaheksan... ja siinä pysty tekemään tavalhaan vaativampia

hommia ko tuota kouluissa yleensä... kyllä ne innostuu siitä... että tuota... se on hyvä puoli... että siellä kouluilla tunneilla ko on tuota isot luokat ni eihän siellä pysty...” (ope5)

3.8 Taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantaminen

Kärkihankkeen valtakunnallisiin tavoitteisiin kuului taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden lisääminen 6-16-vuotiaiden keskuudessa (Mäenpää 2015). Kaikki Rovaniemen peruskoulut eivät osallistuneet ennen hankkeen aloittamista koulukohtaiseen kyselyyn. Kyselyyn osallistuneet oppilaitokset saivat haluamiaan taiteen perusopetuksen harrastustunteja koululle ja siten saavutettavuus näillä kouluilla parani.

“Ja täälläkin näissä kouluissa me ollaan pystytty toteuttamaan että ne koulut jotka on osallistuneet siihen koulukyselyyn, kaikki koulut ei siihen osallistunu, ni kyllä me ollaan ihan niiden oppilaiden toiveiden mukaan sitä opetusta järjestetty niin niille kouluille jossa on toivottu ni kyllä se on musta onnistunu erinomaisesti.” (rehtori4)

”Mm vaikea arvioida vielä. Mutta se niin että näiden lasten osalta jotka on tässä nää sata lasta niin he ovat ainakin päässeet kokeilemaan taiteen perusopetusta ja niistä suurin osa on sellasia jotka eivät oo näissä taiteen perusopetuksen kouluissa mukana. Joten siinä mielessä se tota saavutettavuus on parantunut. Ja tätä myöten se saattaa vielä parantua että tässä on kehittämistä nyt on vasta ensimmäinen vuosi.” (rehtori2)

3.8.1 Kuljetusongelmien poistuminen

Opettajat kokivat, että hanke edesauttoi taiteen perusopetuksen saavutettavuutta, sillä toiminnan vieminen syrjäkylien kouluille helpotti oppilaiden osallistumista taiteen perusopetukseen kuljetusongelmien poistuessa. Hankkeen myötä oppilaita ei tarvinnut kuljettaa keskustaan

taideoppilaitoksiin. Osallistumisen kynnyks oli myös matala. Harrastuksen pariin siirryttiin suoraan koulusta ja harrastustoiminnan jälkeen lapset pystyivät itsenäisesti lähtemään kotiin.

”No hyvin. Hyvin. Tuollaki oli aika paljon kuljetusoppilaita. Ni ne vain sitten jäi koulun jälkehen. Niille järjestettiin sitte eri kuljetus tai vanhemmat haki. Ni minusta se toimi hyvin. Ei mitään ongelmaa.” (ope5)

“...ja sit se vanhempi hyppää siihen autoon ja kulettelee sinne taiteen perusopetukseen kun sen vois samalla järjestää kaiken siinä koulupäivän yhteydessä.” (rehtori4)

“Noo... minusta se on... onhan se helpommin saavutettavissa. Ja se ku tulee koulun kautta niin tuota... ehkä... niin... ehkä sinne tulee helpommin lapsia osallistumaan. Jos se olis vain jossakin muualla että sinne pitäis erikseen sitte lähteä ni se saattas olla ettei niin paljo tulis tuota porukkaa että.” (ope5)

Ihan taiteessa -hankkeen opettajien mukaan syrjäkylien kouluilla, jotka sijaitsivat kauempana, ei ollut aiemmin ollut taiteen perusopetusta. Taideopetusta oli toivottu syrjäkylien kouluille, joissa taiteen perusopetusta ei aikaisemmin ollut.

“Keskustan oppilaille varmasti mutta [...] kauempana [...] ainakaan tätä taidetta ei minun tietääkseni kauheesti ja jos ja kun nimenomaan siellä oli [...] kauempana [...] tämmöseen toiveita ja tarvetta selkeästi ja nyt kun me ollaan lähetty viemään sitä sinne ni ehkä siinä semmosta [...] puutetta siellä sitte kylillä tästä tämmösestä taiteen perusopetuksesta.” (ope1)

Myös rehtorit kokivat, että Ihan taiteessa -hanke paransi taiteen perusopetuksen saavutettavuutta. Osa oppilaista ei välttämättä olisi käynyt taiteen perusopetuksessa jos sitä ei olisi järjestetty heidän omalla koulullaan. Opetusta vietiin pois keskustan alueelta paikkoihin, joissa vanhemmilla ei

välttämättä ollut mahdollisuutta kuljettaa lapsia keskustassa sijaitseviin taiteen perusopetuksen oppitunneille. Opetuksen siirtyminen peruskoulun tiloihin paransi taiteen perusopetuksen saavutettavuutta. Kun opetus on lähempänä ja opetukseen on helppo siirtyä suoraan oman koulupäivän jälkeen, opetukseen saattaa siirtyä sellaisia oppilaita jotka eivät muuten siihen tulisi ja sitä kautta nämä oppilaat voivat innostua alasta.

“Ja sitten sen saavutettavuus on onnistunu.” (rehtori4)

”Mmmh se on sekä hyvä asia että tulee (yleisötyö peruskoulujen tiloihin) eli saadaan niille oppilaille taiteen perusopetusta jotka on sieltä suoraan sieltä koulusta eli ei välttämättä tulisi muuten tänne meille tai johonki toiseen taiteen perusopetuksen oppilaitokseen, mut toisaalta siinä on ongelmia.” (rehtori2)

”Se oikeastaan vaatii siltä perheeltä niinku sellasta aktiivisuutta että ne kulettaa niitä lapsia että sen takia varmaan sen takia tämmöstä hankerahaa on ollu ja tarjotaan, että sitä oikeesti vietäis sitä taiteen perusopetusta sinne syrjäkylille että mä uskon et se on ollu tän hankkeen päätavote että kaikki, rovaniemeläiset nyt tässä tapauksessa, ja kaikki lappilaiset olis sen taiteen perusopetuksen piirissä.” (rehtori4)

Hankkeessa oli onnistuttu hajauttamaan opetus hyvin ympäri kaupunkia, myös keskustan ulkopuolelle. Välimatkat ovat Rovaniemellä kuitenkin niin pitkiä, ettei opetuksen hajauttamisyrittäskään täysin poistanut oppilaiden kulkemisongelmaa.

”Minusta tämä on ihan hyvin mennyt että kun me valittiin silloin hankkeen hakuvaiheessa näitä kouluja ja että se hajautuisi mahdollisimman tasaisesti ympäri kaupunkia ja sehän on se yks tavotekkin että saahaan keskustan alueen ulkopuolelle mikä on taas meidän intressi.” (rehtori3)

”Joo ei se Rovaniemen sisälläkään niinkun toteudu että Rovaniemi on laaja kaupunki että meillä välimatkat on monia kymmeniä kilometrejä että ei toteudu. Että oikeestaan näiden koulujen osalta jotka on tässä mukana niin toteutuu mutta toivois että toivois että olis ollu kauempaakin että nää on tässä aika lähellä että oppilas vois hyvin hypätä bussiin ja tulla sitten tänne.” (rehtori4)

3.8.2 Tiedottamisen haasteet saavutettavuuden esteenä

Hankkeen alussa vastuu yleistiedottamisesta oli yhdellä taiteen perusopetuksen rehtoreista. Hän laitto tietoa eteenpäin kouluille ja koulutuspalveluihin. Ainakin yhdessä TPO-oppilaitoksessa jokainen hankeopettaja oli hoitanut itse tiedottamisen vanhemmille. Kyseisen oppilaitoksen rehtori oli kuitenkin itse yhteydessä peruskoulujen rehtoreihin jos oli tiedotettavaa tai kysyttävää. Suureksi haasteeksi muodostui se, ettei koko hankkeella ollut yhteistä tiedotusvastaavaa. Projektin menestys on aina kaikkien mukana olleiden vaikuttajien jaettavana, mutta usein epäonnistuminen jää projektin johtajan harteille (Jugdev, Marthur & Cook 2017, 200). Hankkeella ei ollut yhtä kaikesta vastaavaa johtajaa, projektipäällikköä. Tiedotusvastaavan puuttuminen aiheutti sen, että tiedonkulku ei toiminut täysin rehtorien kesken.

”Tietysti hekin on kiireisiä, tiän sen mutta että tuota.. ja sitte tietysti tää tiedottaminen on kyllä iso haaste. Ihan kaikkienensa. Ja tuota.. Sitä että yleensä tiedetään, että tämmönen hanke on niinku se alotustiedottaminen.” (rehtori1)

”Ja ehkä se on myöskin sitä tiedon puutetta, että ei välttämättä kaikki rehtorit niinku tiä että mikä tää homma on että ollaan otettu jotain ja ajatellaan et se pyörii niinku iteksee sitte siellä näin. Et tavallaan ehkä sellanen tiiviimpi yhteistyö.” (rehtori1)

Hankkeessa pitäisi olla tehokas yhteydenpitojärjestelmä, joka luodaan hankkeeseen osallistuvien tahojen kesken (Lind 2001, 73). Tiedottamisen haasteet ilmenivät siten, etteivät perusopetuksen opettajat tienneet toiminnasta tarpeeksi. Taiteen perusopetuksen opettajat eivät päässeet peruskoulujen käyttämään Wilma-järjestelmään. Lisäksi kaikki vanhemmat eivät olleet huomanneet Wilmassa olleita viestejä. Peruskoulun rehtoreiden vastuulla oli tiedottaa TPO -koulun rehtoreille jos peruskoululla on toimintaa, joka vaikuttaa taidetuntien pitämiseen koulun jälkeen. TPO -rehtori ilmoitti asiasta hankeopettajille ja sitä kautta tieto meni eteenpäin.

”Öö käytännön ongelmia. Tiedotusongelmia, öö tiedotus on vaikeaa koska meillä ei oo ollu käytössä esimerkiksi niinku mikä kaupungin koululla on Wilma käytössä.” (rehtori2)

“Esimerkiksi tuntien siirtymisestä tai peruuntumisesta on vaikeaa koska me ei suoraan pystytä sitä tuntiopettajat ei voi niinku hoitaa sitä helposti kun ei oo kanavia. Ää toinen asia on sitte se että siellä saattaa kouluissakin olla jotakin erityisiä urheilu tai muita päiviä ja senki tietoa tiedon saaminen saattaa mennä ihan viime tippaan edelliseen iltaan esimerkiksi. Että jaa että onkin nyt urheilupäivä ja sitten ei voikaan pitää tunteja.” (rehtori2)

Rehtorit eivät ole saaneet Wilmaa käyttöön, koska he eivät voineet käyttää minkään koulun omaa Wilmaa, vaan sinne olisi pitänyt perustaa omat osiot, jottei hankkeen opettajat ja rehtorit näkisi peruskoulujen tietoja. Johnsonin (2007, 48) mukaan lainsäädäntö ja säädökset ohjaavat usein koulun toimintaa, jolloin koululla ei ole mahdollista päättää itsenäisesti koulua koskevista asioista. Toisin sanoen Wilmaan olisi pitänyt perustaa Ihan taiteessa -koulu, johon olisi lisätty kaikki ne lapset, jotka olivat Ihan taiteessa -hankkeen ryhmässä. Hankeopettaja olisi nähnyt Wilmasta oppilaiden tiedot ja olisi pystynyt kommunikoimaan sitä kautta vanhempien kanssa.

“Me ei olla saatu ensinnäkään sitä lupausta että me saatais semmonen sinne. Et mä oon ehdottanu tämmöstä mutta tota sitä jäi tämä henkilö joka vastaa siitä Wilman käytöstä niin makustelemaan. Ei oo tullut selkeetä kommenttia miksi ei olla saatu Wilmaa käyttöön.” (rehtori2)

Rehtorit kokivat taiteen perusopetuksen saavutettavuuden toteutuneen vaihtelevasti. Osa rehtoreista koki, että hankkeessa oltiin alkuvaiheessa, jolloin oli vaikea ajatella saavutettavuuden toteutumista. Rehtorit olivat yhtä mieltä siitä, että saavutettavuuden parantumiseen vaikutti paljon hankkeesta tiedottaminen. Jos oppilaat ja heidän vanhempansa eivät ole tietoisia taideharrastuksen aloittamisesta, on lapsen mahdotonta aloittaa harrastaminen, vaikka mahdollisuus harrastaa olisi parempi esim. harrastuksen ajankohdan, hinnan ja paikan muuttumisen myötä. Tähän vaikutti muun muassa se, että tieto lhan taiteessa -hankkeesta ei kulkenut kunnolla perheisiin. Tieto ei kulkenut perheisiin, koska kyseisen koulun toimijat eivät saaneet laittaa tietoa Wilmaan, eivätkä saaneet jakaa paperisia tiedotteita. Taiteen perusopetuksen rehtorien mukaan tiedottamisvastuu oli jokaisen peruskoulun rehtorilla, sillä peruskoulun rehtori päättää mitä Wilmaan laitetaan. Toisilla kouluilla tiedottaminen toteutui ja toisilla siinä oli ongelmia. Joillakin kouluilla tiedottaminen oli sähköpostien varassa.

“Eli tämmösiä haasteita on lisäksi sitte se nii että vanhemmat öö toivos enemmän tietoa ja yhteydenpitoa.” (rehtori2)

“...sitä tietoa ei vaan niinku oo vanhemmille tullut, koska me ei saada laittaa Wilmaan. Me ei saada jakaa flajereita, me ei saada.. niin tavallaan että se ei voi toteutua ku sitä ei tiedoteta eikä tiedetä.” (rehtori1)

“Ja sitte myöski haastavaa on tuota, no tää on tietysti, tää ei oo mulla ei oo tätä kokemusta mut et opettajilla on kokemusta et kun ollaan vanhempien sähköpostien varassa sen tiedottamisen kanssa ni ei ikinä

*tiiä että saako ne sen tiedon ja eikö ne saa ku ei kukaan vastaa.”
(rehtori1)*

Taiteen perusopetuksen rehtorien ja opettajien mukaan peruskoulujen rehtorit ja opettajat eivät myöskään olleet välttämättä täysin tietoisia mistä hankkeessa on kyse. Taiteen perusopetuksen rehtorien mukaan jotkut peruskoulut ottivat hankkeen vastaan, mutta olettivat sen pyörivän kuin itseksensä.

”Ja ehkä se on myöskin sitä tiedon puutetta, että ei välttämättä kaikki rehtorit niinku tiiä että mikä tää homma on että ollaan otettu jotain ja ajatellaan et se pyörii niinku iteksee sitte siellä näin...” (rehtori1)

”On se ison peiton alla sillä tavoin että ei koulun niinko opettajakkaa syksyllä tietäneet että tämmönen että siin on joku semmonen iso iso aukko.” (ope2)

Haasteena oli myös se, että kaikki hankkeen osapuolet eivät lähteneet kunnolla mukaan toimintaan, vaikkei rahan ainakaan olisi pitänyt olla esteenä. Osa kouluista kiinnostui hankkeeseen osallistumisesta vasta sen jälkeen, kun koulukohtainen kysely oli tehty, jolloin oli jo liian myöhäistä osallistua hankkeeseen.

”No se, että kaikki opettajat, kaikki koulut ei oo lähteny viemään sitä, että miks kaikki koulut ei oo vastannu niihin kyselyihin, miksi ja kaikki koulutyö vie niinku eteenpäin sitä että me oltiin esittelemässä tätä hanketta kaikille kouluille rehtoreille että nii ku siinä on omavastuuosuus niin sen maksaminen tuntu pikkasen haasteelliselta. Että kuka sen maksaa ja ei oo rahaa siihen vaikka se ei ollu ku 20 prosenttia koko hankkeesta, hankerahotuksesta että mun mielestä se ei oo paljoo ja sit et jos se rehtori innostuu siitä ni se välittää sen eteenpäin et ku ne kumminki ne hankerahat tulee kyselyn perusteella ja se oli valtakunnallinen kysely että se viestin vieminen eteenpäin et se olis

niinku tärkeätä vastata ja nyt tuli muutamia kouluja heräs että meki oltais haluttu tulla tähän mukaan. Mutta kun te ette vastannu siihen kyselyynkään että ei voi valitettavasti osallistuakaan tähän että herätään niinku jälkijunassa ku pitäis olla kokoajan pikkasen niinku aikaa edellä niinku ainaki esimiesten siellä.” (rehtori4)

Oppilaat kyselivät ryhmän toiminnasta käytävillä toiminnan jo alettua. Taiteen perusopetuksen opettajille jäi epäselväksi, oliko tiedotus mennyt kaikille koulun oppilaille. Tiedonkulku toimi huonosti myös vanhempien ja opettajien välillä. Opettajan mukaan suurin osa vanhemmista ei vastannut hänen lähettämään viestiin.

Haasteeksi osoittautui myös se, ettei taiteen perusopetuksen opettajilla ollut vanhempien eikä oppilaiden yhteystietoja. Opettajat eivät voineet ottaa yhteyttä suoraan vanhempiin, jolloin heillä ei ollut mahdollisuutta kysyä oppilaiden persoonallisuuden piirteistä tai osallistumisesta oppitunneille. Koettiin, ettei työaika riittänyt oppilaiden tietojen selvittämiseen oppituntien lisäksi. Oppilaiden yhteystiedot oli mahdollista saada vain satunnaisesti kysymällä.

“Mä en pysty niitä kysymään siis ku mulla ei oo niitten oppilaiden yhteystietoja että.. että en en pysty niinku ottaan yhteyksiä vanhempiin esimerkiksi.” (ope6)

“Se oli nyt ihan ällistyttävää ... et meillä on hanke jossa ei oo niinkö opettajilla vanhempien yhteystietoja helepossa saatavassa järjestelmässä josta voi yhteisviestin lähettää...” (ope3)

Yhteystietojen puuttuminen hankaloitti tiedonkulkua. Opettajien piti ottaa yhteyttä perusopetuksen rehtoreihin saadakseen tietoa eteenpäin. Yhteystietojen puuttuminen koettiin erittäin hankalana ja vanhemmat antoivat negatiivista palautetta siitä.

“Jos soitti pomolle että tuota mä en... et meidän pittää siirtää tunnit sano et mulla ei oo yhteystietoja otatko yhteyttä sen koulun rehtoriin.” (ope3)

“Mulla ei oo niitten oppilaitten yhteystietoja muuta ku satunnaisesti jos me kuvataan videolle jotain tai ne joilla sattuu oleen puhelimet matkassa niin ne pystyy mulle ilmottamaan omat numerot ja mä voin lähettää niille sitten videoita... mutta muuten niinku pääsääntöisesti mulla ei oo niitten yhteystietoja. En niinku niitten kotiin esimerkiksi että... että vois pitää vähän.. kysellä että.. että miksei oo tullu tunnille ja aikooko jatkaa ja... ja siitä käytöksestä myöskin että et miten niihin pitäis suhtautua sitten että.” (ope6)

“...vanhemmat anto negatiivista palautetta siitä tiedottamisen puutteesta.” (ope3)

3.9 Taiteen perusopetuksen tasavertaisuuden toteutuminen

Valtakunnallisen kärkihankkeen tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa taidetta (Mäenpää, 2015). Taiteen perusopetuksen rehtorit kokivat, että tasavertaisuus parantui hankkeen myötä, koska yhä useampi oppilas sai mahdollisuuden taideharrastukseen. Hankkeen myötä koettiin, että esimerkiksi alhaisemmat oppilasmaksut saattoivat mahdollistaa taideharrastuksen. Toisaalta pohdittiin sitä, onko tasavertaista järjestää samaa opetusta eri tiloissa eri hinnoilla.

”Tämäkin on kakspiippunen kysymys että tavallaan on parantunut taiteen perusopetuksen tasavertaisuus eli nyt siihen on päässy mukaan sellasia lapsia joille öö joille tota taiteen perusopetuksen oppilasmaksut ovat liian kovia näissä taiteen perusopetuksen kouluissa. Mutta toisaalta sitten onko se sitten tasavertasta että toiset saavat taiteen perusopetusta öö elikkä kymmenesosalla siitä hinnasta tai viidesosalla siitä hinnasta ku

mitä se ois jos taiteen perusopetuksen oppilaitoksessa annetaan sitä.”
(rehtori2)

Opettajat kokivat, että hanke edesauttoi taiteen perusopetuksen tasavertaisuuden toteutumista. Erityisesti sellaisten lasten kohdalla, joilla ei ole muuten kuljetusmahdollisuutta taiteen perusopetuksen oppilaitoksiin, oli mahdollista hankkeen myötä osallistua taiteen perusopetukseen. Hankkeen myötä ryhmiin osallistui myös enemmän kummankin sukupuolen edustajia kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksien ryhmissä.

“No se on kyllä niinku... voi ajatella et se on kyllä parantunu sillä tavalla et juuri semmosillaki lapsilla joilla ei oo esimerkiksi kuljetusmahdollisuuksia taidekouluun niin hekin on pystyneet osallistumaan tämmösille tunneille...” (ope4)

“Ja ehkä sitten se et sinne on uskaltanutu kuitenkin poikiakin.. munkin ryhmään.. vaikkakin sitten he.. he jäivät siinä sitten jossakin vaiheessa pois. Kun yksi jää pois niin sitten se yksinäinen poika ei halua jäädä sinne mutta kuitenkin sillä tavalla. Mmm.. ajattelen et helpommin pojatkin tollasiin ryhmiin tulee kun sitte tänne ihan vaan varsinaiseen taidekouluun.” (ope4)

Tasavertaisuus koettiin sekä huonona, että hyvänä asiana. Ehdotettiin, että toimintaan pääsemisen edellytyksenä pitäisi olla pääsykoe tai haastattelu, jossa selvitetäisiin lapsen omaan motivaatioon liittyviä asioita.

“No kaikilla on ollu mahdollisuus tulla sinne... se on... se on niinkö hyvä ja huono... et mä en enään tämän vuoen jälkeken kannata sitä että kaikki saa tulla... että joku pääsykoe tai haastattelu jossa selviää onko äiti vaan käskeny sinne.” (ope3)

Hankkeessa koettiin toteutettavan samantasoista taiteen perusopetusta peruskouluympäristössä kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa vaikka toiminnan lähtökohdat olivat erilaiset. Joissain ryhmissä koettiin, että tavoitteet toteutuivat yhtä pitkälle kuin taiteen perusopetuksen kouluissa ja sitä ajatellen tasavertaisuuskin toteutui.

“Mm hyvin musta sillä tavoin. Jos tällä tarkotetaan sitä että kun miettii ite että mitä mä annan täällä perusopetusta täällä meidän oman omassa koulussa niin ihan samaahan mä annan heille että se on vaan sitten, lähetään vähän erilaisista lähtökohista mutta samanlaista ja sama kohde on ja mielestäni ollaan saavutettukin tän kymmenen lapsen kans niin aivan loistavasti kyllä.” (ope2)

4 KEHITYSEHDOTUKSIA IHAN TAITEESSA -HANKKEELLE

Ihan taiteessa hankkeen opettajat ja rehtorit kokivat yksimielisesti, että hanketoimintaa pitää kehittää. Hankkeelle annettiin useita kehitysehdotuksia. Taiteen perusopetuksen ja peruskoulujen välistä yhteistyötä haluttiin kehittää. Jatkossa toivottiin yhteispalavereita, joita voisi olla esimerkiksi kerran kuussa. Palavereissa voitaisiin käydä läpi miten toiminta on sujunut ja esittää toiveita.

”Jaahas... no totanoinnin... mm, kehitettävää on just se koulujen ja taideoppilaitoksien välinen yhteistyö, et totanoinnin.” (rehtori1)

“...ehkä se oli tosi mukava se yhteinen tapaaminen näitten muitten hankkeen opettajien kanssa.. kanssa että siinä sai niinku vähän sellasta vertaistukea ja sit muutenki kuulla ettei oo niinku ainoa kellä on tämmösiä tuntemuksia ollu näissä ryhmissä ja sillä lailla et sitä vois semmostaki niinku enempi sit jatkossa olla et ois vaikka niinkö alussa ja keskellä ja lopussa tai jotenki... vähä semmosia kuulumisia ja semmosta yhteistä kehittämistä kanssa olla enempi.” (ope4)

“Ehkä ois parempi jos olis joku sovittu vaikka edes vaikka kerran kuussakin niin sit vois molemmat paneutua siihen et mitä tapahtuu ja ehkä toiveitaki.” (ope2)

Taiteen perusopetuksen rehtorit ja opettajat suunnittelivat kokoontuvansa uudestaan tavoitteenaan tarkastella kulunutta lukuvuotta.

”Siinä on paljon kehitettävää, mutta tuota minusta ne kehitysehdotukset pitäis lähtee eli nyt niinku pitäis ja oliki suunnitteilla että kokoonnutaan näiden taiteen perusopetuksen opettajien kanssa uudestaan ja sitte tutkaillaan sitä kulunutta vuotta eli tavallaan niinku ne kehitysehdotukset

lähtis kyllä sieltä, ihan käytännön juuritasolta. Että mitä mitä opettajat katsovat että mitkä asiat pitää kehittää.” (rehtori2)

4.1 Paremmat tilat harrastaa ja materiaalien säilytystiloja lisää

Jatkossa taiteenlajista riippuen pitäisi olla paremmat tilat harrastaa ja oma kaappi, jossa voisi säilyttää koko vuoden tarvikkeet. Näin välttyttäisiin edestakaiselta ajamiselta peruskoulun ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksen välillä. Luokkatila pitäisi suunnitella paremmin. Esimerkiksi olisi tarvittu riittävän matalat tuolit.

“...että tavallaan se että olis joka koululla kunnan tilat jos kerran mennään kouluille... joka koululla oma kaappi jossa on koko vuojen tarvikkeet et ei mittään sellasta ajelua joka suuntaan kaupunkia... että tavallaan ne pitäis olla siellä työpaikalla et jos mun työpaikka on se koulu ni siellä on joku oma tila oma kaappi.” (ope3)

“Meillä nyt oli semmonen... semmonen... olikohan se liikuntavarasto. Sinne piti ulkokautta mennä ja... ja nämä työt oli kuitenkin sen verta isoja ettei ne jaksanu sitte itte kantaa. Ni sitte se oli aina minun niskoilla. Ei se nyt iso homma ole mutta.. ainahan se vois mukavammin mennä. Toimiihan se tälläkin tavalla.. tälläki tavalla... mutta tuota.. ainahan se on tuo koulun.. koulujen.. ni opiston puolellakin.. niin ni varastotila on aina ongelma.” (ope5)

“No siinä pitäs... se pitäs suunnitella se luokkatila paremmin pitäs olla käytössä esimerkiksi riittävän matalat tuolit yksistään.” (ope6)

Osa kouluista oli lähellä taideoppilaitoksia ja opettajat arvelivat, että hankkeen toimintaa olisi voinut toteuttaa myös osittain taideoppilaitoksissa. Näin ollen hankkeen yksi tavoite ei toteutuisi eikä saavutettaisi yhtä paljon oppilaita. Tähän toivottiin jonkinlaista kompromissia.

“Että ehkä siinä just kaatuis se yks tavote että viiä pois se sieltä mutta mää ite niinkö opettajanäkökulmasta mukavampi ois jos se ois taidekoululla ne tunnit ja sitte sinne tulis vaan ne kiinnostuneet mutta siinä menetettäis iso määrä oppilaita että joku kompromissi.” (ope3)

”No se on varmaan se tulevaisuus sitä että sinne mennää sinne oppijoiden luokse.. että tietenki toivois että se opetus tapahtuis tässä mutta samanaikaisesti toivottais että sitä jalkautettais että haasteellinen tilanne.” (rehtori4)

4.2 Tiedottaminen kehittämisen kohteena

Kaikki rehtorit olivat samaa mieltä siitä, että tiedottamista pitäisi parantaa. Tiedottamiseen Ihan taiteessa -hankkeessa kuului sekä yhteydenpito peruskoulujen rehtoreihin, että yhteydenpito vanhempiin. Tiedottamisen tarkoituksena oli yhä useamman oppilaan saaminen taiteen perusopetukseen Ihan taiteessa -hankkeen kautta. Rehtorit kokivat, että ilman tiedottamista ei ole oppilaita, jotka osallistuisivat hankkeen opetukseen. Yhtenä kehitysehdotuksena rehtorit mainitsivat Wilma -järjestelmän.

“Että siin on hyvin paljon niin sellasta tiedottamista vielä pitäs olla ja tutustuttamista ennen ku se ehkä toimis paremmin. Et siinä on työtä. Tosi paljon työtä. Siirtää sitä niille kouluille.” (rehtori2)

Rehtori oli aikeissa kysyä uudestaan olisiko mahdollista saada Wilma käyttöön tulevaksi syksyksi, jotta tiedottaminen olisi helpompaa. Wilman käyttö helpottaisi yhteydenpitoa vanhempiin ja kouluun.

“...ja itseasias mä oon sitä pyytäny meille käyttöön nyt siltä henkilöltä joka hoitaa sitä Wilmaa pääkäyttäjänä mut hän jäi miettimään tätä asiaa ja hän on miettiny tässä jo monta kuukautta eli tota eli tiedottaminen niille perheille ja niille lapsille jotka on hankkeessa. En oo saanu tietoa mä

aattelin tällä viikolla kysyä sitä nyt taas uudestaan että oisko mahdollista saada ensi syksyksi näin että helpottais sitte tiedottamista ja yhteydenpitoa vanhempiin ja kouluun ja kaikkiin.” (rehtori2)

Myös opettajat kokivat, että Wilman kautta tavoitettaisiin paremmin oppilaita ja vanhempia. Wilmaa voisi käyttää myös hankkeesta tiedottamiseen. Toivottiin myös, että koulu olisi aktiivisemmin mukana tiedottamisessa ja hanke olisi enemmän myös koulujen ja perheiden yhteinen asia. Wilmassa pitäisi olla selkeä otsikko tai kohta, josta löytäisi helposti tietoa harrastuksesta. Nyt Wilmassa oli joissain kouluissa kohta ”kerhotoimintaa”, mutta se ei ollut opettajien mukaan tavoittanut tarpeeksi oppilaiden vanhempia.

Rehtorit kokivat yhdeksi kehitysehdotukseksi oman koordinaattorin hankkimisen Ihan taiteessa -hankkeelle.

“Eli nyt tällä hetkellä tässä hankkeessa ei ole yhtään koordinaattoria sellasta joka olis niinku virallisesti koordinaattoria joka sais siitä palkan. Sillon kun tätä on haettu niin siinä hakemuksessa ei voitu hakea sellasta palkkaa ja henkilöä. Tänä vuonna tämän vuoden hakemukseen se on mahdollista. Ehkä, sit ku se tulee.” (rehtori2)

4.3 Parempi yhteistyö vanhempien kanssa

Jatkossa toivottiin parempaa yhteistyötä vanhempien kanssa. Esimerkiksi vanhempainilta, jossa tavattaisiin vanhemmat ja keskusteltaisiin yhteisistä säännöistä sekä viesteihin vastaamisesta.

“Niin että saatais siellä koulun vaikka ihan vanhempien ilta.” (ope2)

“Ja ehkä voisko sitte joku semmonen vanhempain ilta vaikka että tapais ne ihmiset ja sovittas että niinku vaikka yhteisistä säännöistä myös aikuisten kanssa että että vastatkaa kyllä tai joku... joku... että niinkö...”

jos ootte saanu sen viestin et ei jää sitte mietityttämään et no sitten jos se ei tiiäkkään tai se tullee väärään aikaan tai... tai jotakin tämmöistä näin niin... ei tarvi sitä sitte niinku jäädä miettimään...” (ope4)

Taiteen perusopetuksen opettajat kokivat, että hankkeella pitäisi olla vanhempien yhteystiedot. Opettajalla pitäisi olla mahdollisuus selvittää oppilaiden taustoja ennen toiminnan alkua ja keskustella muiden opettajien kanssa oppilaiden persoonallisuuden piirteistä.

“Parempi ois jos ois niinkö yhteystiedot ja tiedot hankkeella itellä ehottomasti vähintä olis se että vanhempien yhteystiedot...” (ope3)

“Mulla opettajana pitäis olla mahdollisuus vähän selvittää etukäteen että millasia oppilaita on tulossa ja jutella niitten opettajien kans... niitten oppilaitten niinkö ominaisuuksista luonteenlaadusta ja muusta.” (ope6)

Oppilaiden ryhmään sopeutumisen valmiuksista riippuen toimintaa pitäisi toteuttaa joko ryhmä- tai yksilöopetuksena. Nyt koettiin, ettei osa oppilaista soveltunut ryhmämuotoiseen opetukseen ja levottomat oppilaat sanelivat ryhmän toiminnan. Opettajat kokivat, että olisi parempi jos levottomille oppilaille olisi mahdollisuus opettaa yksilöopetuksena.

“Pitäis kehittää niin että... että... että tuota sen mukaan mitkä on niiden valmiudet niin... sitte... sitte... suunnata sitä opetusta sitten joko ryhmäopetuksena tai sitten yksilöopetuksena... että koska... jotkut eivät mun mielestä laisinkaan sovellu siihen ryhmään.” (ope6)

4.4 Tukitoimia haastavien oppilaiden kanssa työskentelyyn

Opettajat toivoivat tukea haastavien oppilaiden kanssa työskentelyyn. Esimerkiksi erityisopettajan apu olisi tarpeen mikäli huomataan selkeitä käytöshäiriöitä. Lapsella pitäisi olla avustaja harrastustoiminnassa mikäli

hänellä on erityistarpeita. Opettajalla pitäisi olla myös mahdollisuus eriyttää opetusta, esimerkiksi opettaa levottomille oppilaille yksilöopetuksena eikä ryhmässä.

“No ehkä se että tosiaan aikasemmin et itelle jos niinku vastaavaa ryhmää opettasin jatkossa niin... aikasemmin puuttua siihen että jos se näyttää siltä että itellä ei niinku keinot riitä niin jotenkin et jotakin kautta sitten koittaa saaha siihen tukea ja apua.” (ope4)

“... ja sit jos lapsi on erityistarpeinen kouluaikana ni kyllä siellä kerhossakin pitäis se avustaja olla mukana.” (ope3)

4.5 Opintojen hyväksilukeminen

Yhtenä kehitysehdotuksena koettiin taiteen perusopetuksen opintojen hyväksilukemisen tarkasteleminen jatkossa. Koettiin, että hanke mahdollisti oppilaiden taideharrastukseen tutustumisen taiteen perusopetuksessa ja saattoi rohkaista oppilaita siirtymään varsinaiseen taiteen perusopetuksen oppilaitokseen jatkossa. Varsinaiseksi oppilaaksi taiteen perusopetuksen oppilaitokseen hanke ei antanut mahdollisuutta vaan opiskelijaksi hyväksymiseen tarvittaisiin erillinen pääsykoe. Harrastetunneilla ei ole mahdollisuutta suorittaa tutkintoa taiteen perusopetuksessa.

”Mmm en osaa vastata tuohon (että saako hankkeen ryhmissä käytyjä opintoja hyväksiluettua taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa). Niiden pitäisi ensin tulla hyväksytyksi meidän oppilaitoksissa ja heidän pitäis valintakokeitten kautta tulla meille oppilaitoksiksi. No mitä se on he on oppineet siellä, niin tottakai se on aina hyväksiluettua se että siellä on oppi toivottavasti mennyt perille mutta näissä tapauksissa ryhmäopetusta että meillä on kuitenkin yksilötunteja että oppiminen on huomattavasti nopeempaa tunneilla ku ryhmissä että mutta se oppi hyväksiluetaan joo että ei he pysty siellä mitään tutkintoja suorittaa.” (rehtori4)

“...on tehny sen mahdolliseksi niinkun useammille ihmisille ku mitä se muuten ehkä ois ollu... On se varmasti lisänny sitä saavutettavuutta kuitenkin jossain määrin ja sittehän sitä voi niinku tavallaan innostua tulemaan tähän niinku ilta... iltatunneillekki sitte ehkä lisäksi tai sitte vaihtaa sieltä jos oikeen jotenki haluaa jatkaa siitä vielä eteenpäin...niin onhan se sillä tavalla... mahdollistanu sen.” (ope4)

4.6 Jatkuvuutta hankkeelle

Koulun toiminnan luonnetta ei ole mahdollista muuttaa nopeasti määrärahojen lisäämisen avulla. Interventioiden suunnittelussa, jotka kohdistetaan kouluun täytyy ottaa huomioon muutosten hidas luonne sekä pitkäjänteisyys koulussa tapahtuvassa toimintasyklissä. (Pulkkinen & Launonen 2005, 41–42.)

Ihan taiteessa -hanketta haluttiin jatkaa. Jatkuvuuden turvaaminen koettiin tärkeäksi asiaksi. Jatko oli kuitenkin epävarmaa seuraavan hakukierroksen ollessa vielä auki. Harrasteryhmiä toivottiin lisää, mutta harrasteryhmien toteutuminen koettiin hyvin koulukohtaiseksi. Hanketta aiottiin kuitenkin jatkaa joka tapauksessa syksyn ajan, sillä hankerahaa oli jäänyt yli.

“Ja sitten niitten opetustilat, että se vaatii opettajilta että pitää niinku opettajia rekrytoidessa huomioida se sitte että sitoutuu siihe että joka työssähän on hyvät ja huonot puolensa.” (rehtori3)

”Tää on nyt vielä kesken ja todennäkösesti vaikka me haettais sitä uutta hanketta ja saatat tai ei saatat ni vaikka ei saataskaa ni meillä on vielä hankerahaa syksylle että tulemme jatkamaan joitakin ryhmiä syksyn ajan osalta mut esimerkiks yläkoululaisten ryhmät jotka on niin pieniä ku kahdessa peruskoulussa niin ne loppuu tähän kevääseen, ne ei jatka sitten enää.” (rehtori2)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Hankkeen loppuvaiheessa se raportoidaan kokonaan. Lisäksi viestintä kohdistetaan sellaisille sidosryhmille, jotka kuuluivat hankkeeseen jo sen alussa. (Anttila, 2001, 159.) Tämän tutkimuksen tuloksista on nähtävissä, että Valtakunnallisen 4. Kärkihankkeen tavoitteet toteutuivat vaihtelevasti Ihan taiteessa -hankkeessa. Ihan taiteessa -hankkeen ensimmäisen hankevuoden jälkeen saatiin arvokkaita kokemuksia, jotka toivon mukaan voivat antaa arvokasta tietoa seuraaville hankkeille. Seuraavaksi esittelemme tutkielman kohteena olevan Ihan taiteessa -hankkeen kokemuksia 4. Kärkihankkeen tavoitteiden mukaisesti sekä tutkijoina tekemiämme johtopäätöksiä taiteen perusopetuksen rehtorien ja opettajien kokemuksista.

Tutkielman tuloksista ilmenee, että yhteistyö taiteen perusopetuksen ja peruskoulun toimijoiden kesken jäi melko vähäiseksi. Yhteistyö sisälsi lähinnä tilavarausten ja aikataulujen sopimista. Esimerkiksi lukuvuoden aikana ei oltu järjestetty ainuttakaan palaveria, joissa taiteen perusopetuksen opettajat ja perusopetuksen toimijat olisivat kohdanneet. Taiteen perusopetuksen opettajat tekivät eniten yhteistyötä perusopetuksen rehtorien kanssa, sillä tieto opettajilta vanhemmille kulki rehtorien kautta. Taiteen perusopetuksen opettajat eivät tehneet juurikaan yhteistyötä perusopetuksen opettajien kanssa. Ainoastaan yksi taiteen perusopetuksen opettaja teki yhteistyötä perusopetuksen luokanopettajan kanssa.

Tuloksista päätellen taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskouluun sisälsi monia haasteita. Periaatteena taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskoulun tiloihin koettiin hyvänä, mutta käytännössä siihen sisältyi monia haasteita. Taiteen perusopetus peruskoulussa koettiin erilaiseksi kuin taiteen perusopetuksessa järjestetty harrastustoiminta. Perusopetuksessa järjestetyssä toiminnassa myös tuntimäärä poikkesi merkittävästi taiteen perusopetuksen tuntimäärästä.

Hankkeessa työskennelleet opettajat kokivat lukuvuoden myötä, että taiteen perusopetus ei voi siirtyä täysin perusopetuksen tiloihin. Taiteen perusopetus peruskoulujen toimintaympäristöissä tulisi olla heidän mukaan sovellettu versio taiteen perusopetuksesta, koska harrastustoimintaan peruskoulussa osallistuu lapsia monista eri lähtökohdista. Harrastustoiminta peruskoulussa sisälsi enemmän kasvatuksellisia asioita kuin taiteen perusopetuksessa. Näin ollen toiminnan tarkoituksena olisi enemmänkin tutustua taiteen perusopetukseen. Opetusohjelmien on oltava erilaiset etenemisen ollessa hitaampaa. Muita siirtymistä hankaloittavia tekijöitä olivat tilojen soveltuvuus harrastuskäyttöön, tavaroiden kuljettamisen ongelmat ja viestinnän haasteet TPO -opettajien ja peruskoulujen henkilökunnan välillä.

Oppilaiden sitouttaminen peruskoulun tiloissa tapahtuneeseen taiteen perusopetukseen koettiin haasteelliseksi. Opettajien kokemusten mukaan oppilailla oli haasteita sitoutua tavoitteelliseen harrastustoimintaan, sillä osa heistä ei ollut motivoituneita taiteen harrastamiseen. Opettajat epäilivät, että sitoutumiseen saattoi vaikuttaa se, että oppilaat eivät olleet välttämättä sisäistäneet ryhmien oppisisältöjä ja tavoitteellisuutta, eivätkä kaikki oppilaat olleet ryhmissä omasta tahdostaan vaan vanhempien kehoituksesta.

Tässä tutkielmassa yleisötyö näyttäytyi peruskoulussa toteuttavien esitysten ja taidenäyttelyiden muodossa. Yleisötyö ulottui oppilaiden vanhempiin, peruskoulun opettajiin ja peruskoulun oppilaisiin. Esiintymiset peruskoulun juhlissa toivat esille taiteen perusopetuksen toimintaa peruskouluympäristössä. Taiteen ilmestyminen koulun tiloihin ja oppilaiden esitykset koettiin positiivisesti. Opettajat kokivat kuitenkin, että yleisötyön on parempi toteutua taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa käytännön ongelmien ja joidenkin oppilaiden motivaation puutteen vuoksi.

Ihan taiteessa -hankkeen myötä peruskoulujen liikuntasaleja, koululuokkia, kuvataideluokkia ja teknisen työn tiloja saatiin taiteen perusopetuksen käyttöön. Opettajat kokivat toimintakulttuurimuutoksen sekä onnistuneena, että

haasteellisena. Haasteeksi muodostui myös koulun salivarausten aikataulut ja peruskoulujen jaksojen vaihtumiset.

Opettajien aikaisempi kokemus peruskoulumaailmasta auttoi positiivisten kokemusten syntymisessä peruskouluympäristöön siirtymisessä. Toisaalta negatiivisia kokemuksia oli syntynyt esimerkiksi peruskoulun opettajilta saadusta palautteesta koskien siivoamista. Luokkatilojen järjestäminen ennen ja jälkeen harrastustoiminnan, koettiin työllistäväksi ja aikaa vieväksi. Yleisesti koettiin, että koulun tilat soveltuivat taiteen perusopetuksen harrastustoimintaan, mutta tilat eivät vastanneet täysin taiteen perusopetuksen opetustilojen tasoa. Ongelmalliseksi koettiin materiaalien kuljettaminen ja säilytystilojen puute.

Toimintakulttuurimuutos näkyi oppilaiden kannalta siinä, että heidän oli helpompaa harrastaa taidetoimintaa tutuissa koulun tiloissa heti koulupäivän jälkeen. Oppilaat eivät tarvinneet kuljetusta harrastukseen ja hankkeen toimijat saivat positiivista palautetta vanhemmilta asiasta.

Oppilaiden käytös taiteen perusopetuksen oppilaina peruskoulun tiloissa poikkesi taideoppilaitoksissa totutusta käyttäytymisestä. Oppilaat koettiin levottomiksi kouluroolin jatkuessa harrastustunneilla ja tämä hankaloitti opettajien työskentelyä. Lisäksi kaikki oppilaat eivät syöneet välipalaa ennen harrastustunteja. Harrastustuntien sijoittuminen iltapäiviin vaikutti opettajien mukaan lasten vireystasoon.

Harrastamisen siirtyminen iltapäivään toteutui siten, että hankkeen harrastustunnit sijoittuivat heti koulupäivän jälkeen eikä oppilaille tullut hyppy tuntia ollenkaan. Toiminta koettiin jossain määrin liian samankaltaiseksi kuin iltapäiväkerhotoiminta, ollakseen tunnistettavissa harrastustoiminnaksi. Positiivista oli se, että hankkeen toiminnan myötä lasten harrastamisen ajankohta todennäköisesti aikaistui jonkin verran ja osalla oppilaista illat jäivät vapaammiksi.

Hankkeen toiminta auttoi jokseenkin oppilaiden yksinäisten iltapäivien vähentämisessä, koska harrastustunnit toteutettiin heti koulupäivän jälkeen. Joillakin kouluilla harrastetunnit oli otettu vastaan erittäin positiivisesti, sillä koululla ei ollut hetkeen toteutettu vastaavanlaisia harrastetunteja koulupäivän jälkeen.

Hanke toi monen lapsen ja nuoren iltapäiviin lisää taideharrastuksia. Osa oppilaista löysi uuden harrastuksen hankkeen myötä, jota he jatkoivat koko lukuvuoden ajan. Lisäksi joissakin harrastusryhmissä oli mahdollista toteuttaa haastavampia töitä ryhmän pienen koon takia.

Tutkimustulosten mukaan taiteen harrastustoiminnan saavutettavuus parani Ihan taiteessa -hankkeen osallistujien keskuudessa jonkin verran. Oppilaskyselyn seurauksena Ihan taiteessa -hankkeessa järjestettiin monipuolisesti eri taiteenalojen harrastustunteja ympäri Rovaniemeä myös syrjäkylien kouluilla. Oppilaita ei tarvinnut kuljettaa taideharrastuksen pariin kauaksi kotoa vaan harrastus toteutui lähellä oppilasta. Myös harrastamisen kynnyks madaltui. Näin ollen taiteen ja kulttuurin saavutettavuus parani näiltä osin hankkeen myötä. Oppilaat, jotka eivät olleet harrastaneet aiemmin taiteen perusopetuksessa, saivat kokemuksia taiteen perusopetuksen toiminnasta.

Yksi suurimmista haasteista saavutettavuuden esteenä oli tiedottaminen. Tiedottamisen puute heikensi tietoisuutta harrastustoiminnan alkamisesta muun muassa oppilaiden ja peruskoulun toimijoiden keskuudessa. Tiedotusvastaavan puuttuminen Rovaniemen hankkeelta aiheutti sen, ettei tieto kulkenut hankkeen sisällä. Ihan taiteessa -hankkeelta puuttui tiedotusvastaavan lisäksi tiedotuskanavat, joilla olisi tavoitettu oppilaiden vanhemmat tehokkaasti. Vanhempien yhteystietojen puuttuminen hankaloitti merkittävästi yhteistyötä.

Tiedotus hankkeen toiminnasta perusopetuksen opettajille ei kulkenut kunnolla. Toisaalta saavutettavuuden toteutumisen arviointi koettiin rehtoreiden mukaan hankalaksi hankkeen ollessa vielä alkuvaiheessa.

Tutkimustulosten mukaan taiteen harrastustoiminnan tasavertaisuus toteutui jossain määrin Ihan taiteessa -hankkeessa. Tasavertaisuutta edesauttoi se, ettei harrastustoiminnan osallistumisen ehtona ollut pääsykoetta tai muuta oppilaiden valikointia. Alhaisemmat oppilasmaksut saattoivat todennäköisesti edesauttaa taiteen perusopetuksen harrastustunneille osallistumista. Myös kuljetusongelmien poistuminen auttoi harrastustoimintaan osallistumista. Toisaalta rehtorit pohtivat sitä, onko tasavertaisuus toteutunut täysin, jos eri tiloissa järjestettävä opetus on eri hintaista, vaikka opetus olisi sisällöltään samaa.

6 POHDINTA

Harrastaminen koulun tiloissa saattaa madaltaa taiteen ja kulttuurin harrastustoimintaan osallistumista. Koulun tilat koetaan yleisesti ottaen turvallisina ja tuttuina paikkoina. Koulupäivän yhteydessä toteutettu harrastustoiminta helpottaa perheiden kuljettamisen haasteita etenkin kaupungeissa, joissa harrastuspaikan, kodin ja koulun välimatkat ovat pitkiä. Lisäksi harrastustoiminta heti koulupäivän jälkeen jättää lasten ja nuorten illat vapaaksi, jolloin aikaa jää enemmän läksyille ja perheiden vapaalle yhdessäololle. Vastaavasti harrastamisen sijoittuminen iltaan ja yksinäiset iltapäivät vievät aikaa myös perheen yhdessäolosta.

Taiteen ja kulttuurin harrastaminen on saatettu nähdä joskus pienen joukon harrastusvaihtoehtona. Harrastaakseen taiteen perusopetusta ei kuitenkaan tarvitse olla taiteen ammattilainen. Ihan taiteessa -hanke saattoi omalta osaltaan madaltaa kynnystä osallistua taiteen perusopetuksen toimintaan. Tutkimus ei antanut vastauksia sille, millä tavalla lapset yleisesti ottaen kokivat taiteen harrastamisen koulun tiloissa.

Harrastamisen pitäisi harrastajan näkökulmasta olla mielekästä ja antaa harrastajalleen jotain. Harrastuspaikka saattaa määrittää lapsen kokemuksen harrastustoiminnan tavoitteellisuudesta ja sitovuudesta. Lapsille voi tulla paineita, jos toimintaa järjestetään ns. ammattimaisissa tiloissa. Kynnys taideharrastamiselle ei saisi olla liian korkea. Kasvattajilla, vanhemmilla ja opettajilla on tärkeä tehtävä lapsen itseluottamuksen ja kannustamisen parissa, jotta lapsi uskaltaa aloittaa sellaisenkin harrastuksen, jossa ei koe olevansa valmiiksi ammattilainen. Näin ollen koulun tilat voivat olla yksi harrastamisen osallistumisen kynnystä madaltava tekijä.

Koulun tilat luovat oppilaille usein tietyn roolin. Koulun tiloissa käyttäytyminen on usein normatiivista sisältäen monia sääntöjä ja ohjeita. Koulussa

harrastaminen koulupäivän jälkeen saattaa luoda oppilaalle monenlaisia rooleja, käsityksiä ja arvoristiriitoja. Oppilaalle saattaa jäädä epäselväksi pitääkö hänen noudattaa koulun järjestyssääntöjä vai onko kyse vapaa-ajan toiminnasta. Lisäksi harrastustoiminnan tiedon puutteesta johtuen lapsi ei ehkä tiedä osallistuuko hän iltapäiväkerhoon, harrastekerhoon vai taiteen perusopetukseen.

Vanhempien osallisuudella alaikäisten lasten ja nuorten elämässä on suuri rooli. Vanhemmilla on suuri merkitys siinä, mitä lapsi alkaa harrastaa ja millaisissa harrastuspaikoissa. Perheen tulotasolla voi myös olla vaikutusta siihen, voiko lasta laittaa ylipäättään mihinkään harrastukseen. Lasten harrastustoiminta koulun tiloissa koulupäivän jälkeen saattaa olla usealle vanhemmalle mieluinen vaihtoehto verratessa siihen, että lapset ja nuoret viettäisivät saman ajan jossain, missä ei ole aikuisia valvomassa. Kodin ja koulun yhteistyöhön on panostettu peruskouluissa useiden vuosien ajan. Jatkossa harrastekerhojen toimintakulttuurin vakiinnuttamisessa pitäisi panostaa kodin, koulun ja harrastustoiminnan välisen tiedonkulun sekä yhteistyön toimivuuteen.

Ihan taiteessa -hankkeessa taiteen perusopetuksen opettajat olivat kunkin taiteen alan opettajia. Hanke tarjosi heille hieman erilaisen työympäristöön kuin missä he olivat tottuneet toimimaan ja opettamaan. Toimintakulttuuri peruskoulussa osoittautui toisenlaiseksi kuin taiteen perusopetuksen oppilaitoksessa. Kasvatukselliset haasteet sekä erilaiset tuen tarpeet ilman tarvittavia tukitoimia tekivät joidenkin opettajien työskentelyn hankkeessa raskaaksi. Näissä haasteissa tiiviimpi yhteistyö peruskoulun toimijoiden kanssa olisi saattanut tehdä haasteita pienemmiksi.

Yhteistyön kehittämiseksi olisi hyvä miettiä jatkossa, millä tavalla perusopetuksen toimijat saataisiin tiiviimmin mukaan hanketoimintaan. Hanketoiminnassa pitäisi ehdottomasti hyödyntää moniammatillista yhteistyötä, johon peruskoulussa on useita vuosia panostettu. Lisäksi mahdollinen palkkio hanketoiminnassa voisi tuoda toiminnalle sitoutumista sekä mielekkyyttä.

Yhteistyö peruskoulujen kanssa saattoi olla hankalaa eri budjettien takia. Materiaalit ja tarvikkeet ovat yleensä koulukohtaisia ja koululla on koulukohtaiset budjetit materiaalien hankkimiseen. Vähäisten tarvikkeiden lainaaminen ja antaminen muiden käyttöön saattaa tuntua myös kohtuuttomalta. Myös jatkossa hankkeen omat materiaalit ja tarvikkeet ovat perusteltuja. Myös hankkeen omat, materiaaleille varatut säilytystilat ovat erittäin tärkeitä asioita toimiessa jatkossakin peruskoulun tiloissa.

Ihan taiteessa -hanke oli yksi ensimmäisen hakukierroksen hankkeista. Pilottihanke oli hyppy tuntemattomaan niin taiteen perusopetuksen rehtorien, taiteen perusopetuksen opettajien ja perusopetuksen toimijoiden kesken. Kiireinen aikataulu ja hankkeen ainutlaatuisuus saattoivat olla yksi syy siihen, ettei kaikkia hankkeen toiminnan osa-alueita pystytty ottamaan tarpeeksi huomioon.

Tiedottamisen ongelmat saattoivat synnyttää kaikenkattavaa epävarmuutta eri toimijoiden välille. Opettajat kokivat tiedottajan puuttumisen hankalana ja pääseminen Wilmaan ei onnistunut tämän pilottihankkeen myötä. Myös vanhempien ja oppilaiden yhteystietojen puuttuminen hankaloitti opettajien ja kodin välistä yhteistyötä merkittävästi. Tieto vanhemmille ei kulkenut niin nopeasti ja suoraan kuin olisi parhaimman yhteistyön laadun kannalta ollut tärkeää. Tämä omalta osaltaan saattoi aiheuttaa myös oppilaissa levottomuutta eikä haastavaa käyttäytymistä saatu tuettua parempaan suuntaan.

Tiiviimpi yhteistyö vanhempien kanssa olisi saattanut auttaa levottomien oppilaiden käyttäytymisen haasteissa. Opettajat kokivat riittämättömyyden tunnetta ja ammattitaidon puutetta mahdollisten erityisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden kanssa.

Tiiviimpi yhteistyö taiteen perusopetuksen toimijoiden ja perusopetuksen toimijoiden välillä olisi saattanut avata avarampia ovia hankkeen jatkokaudelle.

Yhteispalaverit perusopetuksen toimijoiden kanssa olisivat voineet lisätä tiedonkulkua ja yhteistyön mahdollisuuksia eri tavalla.

Tässä tutkimuksessa keskityimme lähinnä taiteen perusopetuksen toimijoiden väliseen näkökulmaan ja kokemuksiin Ihan taiteessa -hankkeessa. Jotta tutkimuksemme olisi antanut kattavamman kuvan Ihan taiteessa -hankkeen eri toimijoiden näkökulmista, olisi meidän kannattanut haastatella myös perusopetuksen toimijoiden kokemuksia Ihan taiteessa -hankkeessa.

Taiteen perusopetus saattaa olla merkittävä elämää rikastuttava ja rakentava tekijä, jonka vaikutus on huomattavissa joko suoraan tai epäsuorasti. Taiteen perusopetuksella on mahdollista olla elämässä kauas kantavia positiivisia merkityksiä. Lasten ja nuorten harrastustoiminnan siirtäminen iltapäiviin sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen ovat tärkeitä arvoja jatkossakin. Toivottavasti valtakunnallisen 4. Kärkihankkeen myötä toimintakulttuuria on mahdollista muuttaa siten, että sekä taiteen perusopetus, että peruskoulu voisivat tehdä saumatonta yhteistyötä jatkossakin lasten ja nuorten yksinäisten iltapäivien ja harrastustoiminnan kehittymisen parissa.

Taiteen perusopetus kerää vuosittain todennäköisesti sellaisia lapsia harrastustoiminnan pariin, jotka sitoutuvat ja asettavat tavoitteet korkealle. Siirtyminen peruskoulun toimintaympäristöön saattaa tuoda esiin harrastustoimintaan sitoutumisen eri tavoin. Siksi taiteen perusopetuksen arvo ja tavoitteellisuus pitäisi tuoda paremmin esille hanketoiminnassa.

Toimintakulttuurin vakiinnuttamiseksi olisi pohdittava taiteen perusopetuksessa suoritettujen tuntien hyväksilukemista. Ongelmalliseksi muodostui myös se, että vaikka oppilaat opiskelivat taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti, ei heillä ollut mahdollisuutta hyväksilukea opintoja tuntimäärällisesti.

6.1. Tutkielman luotettavuuden tarkastelu ja eettisyys

Hirsjärven & Hurmeen (2006, 38) mukaan tutkimusmenetelmien käyttöä laajentamalla on mahdollista saada näkyväksi laajempia näkökulmia. Tämä lisää myös tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2006, 38). Tutkielman aineistonkeruuvaiheen jälkeen pohdimme haastateltavien anonymiteetin varmistamista. Koska hanketta oli ehdottoman tärkeää tutkia, piti tutkimushenkilöiden anonymiteetti saada mahdollisimman hyväksi. Näin ollen häivytimme vastauksista taiteenlajit, joka mahdollisti vastausten anonymiteetin. Vaikka tämä rajaaminen vaikutti vastausten muuttumiseen yksinkertaisemmaksi, koimme muokkauksen välttämättömäksi anonymiteetin varmistamiseksi.

Tutkimuksen tulosten luotettavuus toteutui ainakin opettajien vastausten osalta, sillä opettajia oli runsaammin haastateltavien joukossa. Opettajat kertoivat haastatteluissaan samoja teemoja, jolloin vastaukset kylläntyivät. Tämä lisäisi tutkimuksemme luotettavuutta.

Tutkimustuloksista on nähtävissä, että tietyt kärkihankkeen tavoitteet nousivat keskeisimmiksi. Syynä saattoi olla se, että jotkin kysymykset saattoivat olla helpompia vastaajien kesken ymmärtää, jolloin saimme tietyistä kärkihankkeen tavoitteista enemmän tietoa.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkielmamme tulokset tuottavat tietoa, joka ei välttämättä ole yleistettävissä kaikissa hankkeissa, mutta tekevät näkyväksi rehtoreiden ja opettajien kokemukset Ihan taiteessa -hankkeessa. Näitä kokemuksia voidaan kuitenkin hyödyntää seuraavien hakukierrosten hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tutkielman aineistonkeruu toteutettiin ensimmäisen kärkihanke -hakukierroksen jälkeen, jolloin tutkielmasta saatavat tulokset kertoivat pilotti -hankkeen kokemuksista. Ehdottomasti mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi tutkia Ihan taiteessa -hanketta toisella hakukierroksella. Tutkimuksen kohteena voisi tällöin olla kehitysehdotusten toteutuminen käytännössä. Lisäksi kummankin hakukierroksen vastauksia voisi vertailla toisiinsa ja näin ollen toteuttaa pitkittäistutkimusta Ihan taiteessa -hankkeen kehittymisestä.

Mikäli Ihan taiteessa -hanke päätettäisiin toteuttaa kolmivuotisena hankkeena, olisi mielenkiintoista jatkaa tutkimuksen tekoa jokaisen hankevuoden jälkeen. Lisäksi tutkimusta voisi laajentaa koskemaan Ihan taiteessa -hankkeen oppilaiden, vanhempien ja perusopetusten rehtoreiden kokemusten tutkimiseen.

Kolmantena jatkotutkimusehdotuksena esitämme Ihan taiteessa -hankkeen kokemusten ja muiden Suomessa ensimmäisellä kärkihankekierroksella toteutuneiden hankkeiden kokemusten vertailemisen. Erityisen mielenkiintoista olisi tietää, onko muissa hankkeissa ilmennyt samanlaisia haasteita ja onnistumisia kuin Ihan taiteessa -hankkeen osalta.

Tutkimusaiheemme näyttäytyy siis monipuolisena ja ennen kaikkea hyödyllisenä tutkimuskohteena maassamme. Kolmivuotinen kärkihanke on suuri ponnistus Opetusministeriöltä, jonka tavoitteena on saada taiteen perusopetusta lasten iltapäiviin. Tutkielmamme toi esille niitä kokemuksia, joita saimme yhden hankkeen osalta. Toivomme tämän tutkimuksen auttavan seuraavien hakukierrosten hankkeiden kehittämisessä ja ennen kaikkea avaamaan näkökulmia taiteen perusopetuksen ja lasten iltapäivätoiminnan sovittamisesta yhteen.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2002. Tutkimuksesta kirjaksi. Teoksessa Kinnunen, M. & Löytty, O. (toim.) 2002. Tieteellinen kirjoittaminen. Vastapaino. Tampere, sivut 149–159.

Anttila, P. 2001. Se on projekti - vai onko? Kulttuurialan tuotanto- ja palveluprojektien hallinta. Vammalan Kirjapaino Oy. Hamina.

Berden, I. 2016. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen lapsille - kärkihankkeen eteneminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote. Kärkihanke - seminaari 16.2.2017.

Byman, R. 2002. Voiko motivaatiota opettaa? Teoksessa Kansanen, P. & Uusikylä, K. (toim.) 2002. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. Gummeruksen Kirjapaino Oy. Jyväskylä, sivut 25–41.

Haapaniemi, R. & Raina, L. 2014. Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Hällström, M. 2009. Taide- ja taitoaineiden opiskelua tukeva koulun toimintakulttuuri. Opetushallituksen julkaisussa Taide ja taito – kiinni elämässä! Edita Prima Oy. Helsinki.

Jakku-Sihvonen, R. 2006. Johdanto: Omaperäinen ja taitavasti toteutettu. Teoksessa Jakku-Sihvonen, R. (toim.) 2006. Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä. Teatterikoulun julkaisusarja nro. 39. Yliopistopaino. Helsinki, sivut 6–9.

Jarva, H. 1993. Esipuhe. Teoksessa Porna, I. & Väyrynen, P. (toim.) 1993. Taiteen perusopetuksen käsikirja. Suomen kuntaliitto. Opetushallitus. Helsinki, sivut 7–8.

Johnson, P. 2007. Peruskoulun kehittämisen mahdollisuudet. Teoksessa Johnson, P. (toim.) 2007. Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. PS-Kustannus. Juva, sivut 47–70.

Jugdev, K., Marthur, G. & Cook, C. 2017. Linking workplace burnout theories to the project management discipline. International Journal of Managing Projects in Business. Vol. 1, Nro 1. 2018. Luettavissa [www-sivuilla: https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/IJMPB-02-2017-0020](https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/IJMPB-02-2017-0020)
Luettu 8.4.2018.

Juvonen, A. 2007. Näkökulmia oppimiseen taito- ja taideaineiden lähtökohdista. Julkaisussa Kantelinen, R. & Pöntinen, S. 2007. Aihekokonaisuuksien opiskelua luokanopettajien koulutuksessa. Joensuun yliopisto. Joensuu, sivut 27–28.

Kangas, A., Heiskanen, I. & Hirvonen, J. 2002. Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö ja hallinto. Teoksessa Heiskanen, I., Kangas, A., Mitchell R. (toim.) Taiteen ja kulttuurin kentät: Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet. Gummeruksen Kirjapaino Oy. Jyväskylä, sivut 28–88.

Kuula-Bullat, K. 2016. Jäsenoppilaitosten kehittämishankkeiden esittelyjä Suomen musiikkioppilaitosten syyspäivillä Kokkolassa 17.11.2016. Tiedote.

Kykyri, V-L. 2007. Yksilösuorituksista kohti yhteispeliä. Teoksessa Johnson, P. (toim.) 2007. Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. PS-Kustannus. Juva, sivut 105–141.

Lastenkulttuuri 2017. Taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantaminen lapsille ja nuorille / lastenkulttuuri. Tiedote. Kärkihanke -seminaari.16.2.2017.

Lind, O. 2001. Näin tehdään onnistunut projekti. Miten toteutetaan projektin prosessointi, luova suunnittelu, miten projektia ja kokouksia johdetaan ja miten etsitään suuri idea? Ruottukka Oy. Tampere.

Malti, T., Liu, C. H. J. & Noam, G. G. 2010. Holistic assessment in school-based, developmental prevention. Journal of Prevention and Intervention in the Community, nro 38, s. 244.

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia 4. Helsinki.

Miernik, M. 2010. Who needs art? Reflections on contemporary art education. Teoksessa Bielecka, M. & Kochanowski, J. (toim.) 2010. Tradition and new practices in art education. University of humanities and sciences. Kielce, s. 55.

Mitchell, R. 2002. Taiteen ja kulttuurin kentät: sektorianalyysit. Taiteellinen työ ja sen tekijät: lainsäädäntö ja tuki. Teoksessa Heiskanen, I., Kangas, A., Mitchell R. (toim.) Taiteen ja kulttuurin kentät: Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet. Gummeruksen Kirjapaino Oy. Jyväskylä, sivut 193–217.

Mäenpää, M. 2015. Valtakunnallinen lastenkulttuurifoorumi, 25.11.2015. Tampere. Tiedote. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Moniste 27.1.2017.

Määttä, S., Korpivaara, P. & Palmu, I. 2018. Taide ja kulttuuri osaksi koululaisten päivää. Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämä selvitys hallituksen kärki 4 toimenpide 1 toteuttamisesta. Niilo Mäki Instituutti.

Noam, G. G. 2018. Extended education. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Seminaari 13.3.2018. Helsinki.

Opetushallitus, 2005. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Edita Prima Oy. Helsinki.

Opetushallitus, 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Määräykset ja ohjeet 2017:11a. Luettavissa [www-sivuilla: http://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaa_ran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf](http://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaa_ran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf) Luettu 24.3.2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017a. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen. Luettavissa [www-sivuilta: http://minedu.fi/taidejakulttuuri](http://minedu.fi/taidejakulttuuri) Luettu 16.5.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen. Näin hanke etenee. 26.4.2017. Luettavissa [www-sivuilta: http://minedu.fi/taidejakulttuuri](http://minedu.fi/taidejakulttuuri) Luettu 16.5.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c. Osaaminen ja koulutus – kärkihanke 4 toimenpiteet. Luettavissa [www-sivuilta: http://minedu.fi/karkihanke4](http://minedu.fi/karkihanke4) Luettu 16.5.2017.

Pohjakallio, P. 2006. Puhetta taiteen paikasta koulussa – taidekasvatuksen jatkuva perustelujen tarve. Teoksessa Jakku-Sihvonen, R. (toim.) 2006. Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä. Teatterikoulun julkaisusarja nro. 39. Yliopistopaino. Helsinki, sivut 10–32.

Pulkkinen, L. & Launonen, L. 2005. Eheytetty koulupäivä. Lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen. Edita Prima Oy. Helsinki.

Puurula, A. & Väyrynen, P. 1992. Tie taidekasvatukseen. Kunnan koulutoimenjohtajien käsityksiä taiteen perusopetuksen järjestämismahdollisuuksista. Opetushallitus 1992. Helsinki.

Ruuska, K. 2012. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Talentum. Helsinki.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Räsänen, M. 2006. Väline vai itseisarvo? Taiteen avulla, taidetta varten ja taiteeseen. Teoksessa Kettunen, K., Hiltunen, M., Laitinen, S. & Rastas, M. (toim.) Kuvien keskellä. Otavan Kirjapaino. Keuruu, s. 17.

Sorjonen, H. 2015. Johdanto. Teoksessa Sorjonen, H. & Sivonen, O. 2015. Taide- ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. Cuporen verkkojulkaisuja 27. Luettavissa www-sivuilla: https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taide-jakulttuurilaitostenyleisotyönmuodot17.4..pdf Luettu 10.3.2018.

Syrjälä, L. 1994. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälineenä. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjayhtymä Oy. Helsinki, sivut 9–24.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummeruksen Kirjapaino Oy. Helsinki.

Tuomikoski, P. 1993. Uuteen aikaan – Taiteen perusopetus uuden ajan airueena. Teoksessa Porna, I. & Väyrynen, P. (toim.) 1993. Taiteen perusopetuksen käsikirja. Suomen kuntaliitto. Opetushallitus. Helsinki, sivut 11–14.

Viirkorpi, P. 2000. Onnistunut projekti. Opas kunta-alan projektityöskentelyyn. Suomen Kuntaliitto. Kuntaliiton painatuskeskus. Helsinki.

LIITTEET

Liite 1 Haastattelukysymykset taiteen perusopetuksen rehtoreille

Kysymykset taiteen perusopetuksen rehtoreille

1. Kuka olette ja mitä taiteen perusopetuksen oppilaitosta edustatte?
2. Millaista opetusta oppilaitoksenne järjestää Ihan taiteessa -hankkeessa?
3. Mikä on roolisi Ihan taiteessa -hankkeessa?
4. Millaisia ryhmiä oppilaitoksenne on järjestänyt Ihan taiteessa -hankkeessa?
5. Kuinka monta oppilasta käy Ihan taiteessa -hankkeen ryhmissä?

Yhteistyö

6. Kenen/keiden ammattilaisten kanssa teette yhteistyötä Ihan taiteessa -hankkeessa?
7. Millaista yhteistyötä teette näiden toimijoiden kanssa?
8. Millä tavalla yhteistyö on mielestänne toteutunut?

Koulun tiloihin siirtyminen

9. Millä tavalla taiteen perusopetuksen siirtyminen koulun tiloihin on mielestänne toteutunut?
10. Millaisissa tiloissa järjestätte iltapäiväkerhotoimintaa Ihan taiteessa -hankkeessa?
11. Millä tavalla teidän mielestänne tilat soveltuvat harrastustoimintaan?
12. Millä tavalla koette yleisötyön siirtymisen taideoppilaitoksista kouluihin?

Taiteen perusopetuksen siirtyminen iltapäiväkerhotoimintaan

13. Miten koette taiteen perusopetuksen siirtymisen iltapäiväkerhotoimintaan?
14. Käyvätkö iltapäiväkerhotoimintaan osallistuneet oppilaat myös oppilaitoksenne (musiikkiopisto) harrastustoiminnassa?

15. Onko oppilaitoksenne(musiikkiopiston) oppilaita mukana iltapäiväkerhotoiminnassa?

Harrastustoiminnan saavutettavuus

16. Millä tavalla taiteen perusopetuksen saavutettavuus on mielestänne toteutunut?

17. Millä tavalla taiteen perusopetuksen tasavertaisuus on mielestänne toteutunut?

Harrastustoiminnan siirtyminen illasta iltapäivään

18. Mihin aikaan taiteen perusopetuksen oppitunnit ovat olleet oppilaitoksessanne?

19. Millä tavalla koette lasten harrastamisen siirtymisen illasta iltapäivään?

Kehitysideat ja jatkumahdollisuudet

20. Mitkä asiat ovat onnistuneet mielestänne Ihan taiteessa -hankkeessa?

21. Millaisia haasteita olette kohdanneet Ihan taiteessa -hankkeessa?

22. Millaisia kehitysehdotuksia antaisitte Ihan taiteessa -hankkeelle?

23. Miten koette Ihan taiteessa -hankkeen toteutumisen kokonaisuudessaan?

24. Haluatteko sanoa vielä jotain muuta Ihan taiteessa -hankkeeseen liittyvää?

Liite 2 Haastattelukysymykset taiteen perusopetuksen opettajille

Kysymykset taiteen perusopetuksen opettajille

1. Kuka olette ja mitä taiteen perusopetuksen oppilaitosta edustatte?
2. Millaista opetusta pidätte Ihan taiteessa -hankkeessa?
3. Mikä on roolisi Ihan taiteessa -hankkeessa?
4. Millaisia ryhmiä opetat Ihan taiteessa -hankkeessa?
5. Kuinka monta oppilasta käy Ihan taiteessa -hankkeen ryhmissä, joita opetat?

Yhteistyö

6. Kenen/keiden ammattilaisten kanssa teette yhteistyötä Ihan taiteessa -hankkeessa?
7. Millaista yhteistyötä teette näiden toimijoiden kanssa?
8. Millä tavalla yhteistyö on mielestänne toteutunut?

Koulun tiloihin siirtyminen

9. Millä tavalla taiteen perusopetuksen siirtyminen koulun tiloihin on mielestänne toteutunut?
10. Millaisissa tiloissa järjestätte harrastustoimintaa Ihan taiteessa -hankkeessa?
11. Millä tavalla teidän mielestänne tilat soveltuvat harrastustoimintaan?
12. Millä tavalla koette yleisötyön (taideorganisaatioissa tapahtuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on lisätä taiteiden saavutettavuutta) siirtymisen taideoppilaitoksista kouluihin?

Taiteen perusopetuksen siirtyminen peruskoulujen tiloihin

13. Miten koette taiteen perusopetuksen siirtymisen peruskoulujen tiloihin?
14. Opetatteko samoja oppilaita taiteen perusopetuksessa oppilaiden omissa peruskouluissa ja TPO -koulussa?

Harrastustoiminnan saavutettavuus

15. Millä tavalla taiteen perusopetuksen saavutettavuus on mielestänne toteutunut?
16. Millä tavalla taiteen perusopetuksen tasavertaisuus on mielestänne toteutunut?

Harrastustoiminnan siirtyminen illasta iltapäivään

17. Mihin aikaan taiteen perusopetuksen oppitunnit ovat olleet oppilaitoksessanne?
18. Millä tavalla koette lasten harrastamisen siirtymisen illasta iltapäivään?

Kehitysideat ja jatkomahdollisuudet

19. Mitkä asiat ovat onnistuneet mielestänne Ihan taiteessa -hankkeessa?
20. Millaisia haasteita olette kohdanneet Ihan taiteessa -hankkeessa?
21. Millaisia kehitysehdotuksia antaisitte Ihan taiteessa -hankkeelle?
22. Miten koette Ihan taiteessa -hankkeen toteutumisen kokonaisuudessaan?
23. Haluatteko sanoa vielä jotain muuta Ihan taiteessa -hankkeeseen liittyvää?